

Høring – forslag til endringer i lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindrifftsloven) og tilhørende endringer i lov 21. juni 2016 nr. 100 om fastsetjing og endring av egedoms- og rettshøve på fast egedom m.m. (jordskiftelova)

Innholdsfortegnelse

1. Hovedinnhold i høringsnotatet.....	5
1.1. Høringsnotatets formål.....	5
1.2. Bakgrunnen for lovarbeidet.....	5
1.3. Innspillsmøter.....	6
1.4. Referansegrupper og arbeidsgruppe.....	6
1.5. Konsultasjoner med Sametinget og NRL.....	7
1.6. Sametinget og NRLs forslag til endret reindrifsløvs.....	7
1.7. Om reindriftens arealer.....	8
1.8. Om myndighetens menneskerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk.....	8
1.9. Oppsummering av forslagene.....	10
2. Bestemmelser knyttet til siidaandelen.....	12
2.1. Krav til siidaandelslederens deltakelse i siidaen.....	12
2.1.1. Gjeldende rett.....	12
2.1.2. Behov for lovendring.....	13
2.1.3. Departementets vurdering og forslag.....	13
2.2. Overføring av ansvaret som leder av siidaandel.....	15
2.2.1. Gjeldende rett.....	15
2.2.2. Behov for lovendring.....	16
2.2.3. Departementets vurdering og forslag.....	16
2.3. Avvikling av siidaandel.....	20
2.3.1. Gjeldende rett.....	20
2.3.2. Behov for lovendring.....	20
2.3.3. Departementets vurdering og forslag.....	20
3. Distriktsstyring.....	22
3.1. Overføring av myndighet til årsmøtet.....	22
3.1.1. Gjeldende rett.....	22
3.1.2. Behov for lovendring.....	23
3.1.3. Departementets vurdering og forslag.....	24
3.2. Distriktkasse.....	27
3.2.1. Gjeldende rett.....	27
3.2.2. Behov for lovendring.....	27
3.2.3. Departementets vurdering og forslag.....	27
4. Bruksregler, reduksjon av reintall og distriktsplaner.....	29
4.1. Bruksreglene.....	29

4.1.1.	Gjeldende rett.....	29
4.1.2.	Behov for lovendring	30
4.1.3.	Departementets vurdering og forslag.....	30
4.2.	Reduksjon av reintall	33
4.2.1.	Gjeldende rett.....	33
4.2.2.	Behov for lovendring	36
4.2.3.	Departementets vurdering og forslag.....	37
4.3.	Distriktsplan.....	43
4.3.1.	Gjeldende rett.....	43
4.3.2.	Behov for lovendring	43
4.3.3.	Departementets vurdering og forslag.....	43
5.	Reindriftenes erstatningsansvar	45
5.1.	Gjeldende rett.....	45
5.1.1.	Reindriftenes lov	45
5.1.2.	Beitelova	46
5.2.	Behovet for lovendring	47
5.3.	Departementets vurdering og forslag	48
5.3.1.	Det objektive solidaransvaret	48
5.3.2.	Medvirkning og lemping	51
6.	Hjemmel for forskrifter om tilskudd	53
6.1.	Gjeldende rett.....	53
6.2.	Behovet for lovendring	53
6.3.	Departementets vurdering og forslag	53
7.	Reindriftenes tilgang til virkemidlene i jordskiftelova	54
7.1.	Gjeldende rett.....	54
7.2.	Behovet for lovendring	55
7.2.1.	Reindriftenes behov for tilgang til jordskiftelovas virkemidler.....	55
7.2.2.	Jordskifterapporten	55
7.3.	Departementets vurdering og forslag	56
7.3.1.	Jordskifterettens sammensetning i reindriftenes saker	56
7.3.2.	Rettsfastsettende saker	58
7.3.3.	Rettsendrende saker.....	58
7.3.4.	Departementets forslag til ny § 62 a i reindriftenes lov	63
7.3.5.	Forslag til endringer som følge av forslag til ny § 62 a i reindriftenes lov	64
7.3.6.	Andre endringer knyttet til jordskifterettens kompetanse i reindriften	65

8. Økonomiske og administrative konsekvenser	68
9. Lovforslag	69

1. Hovedinnhold i høringsnotatet

1.1. Høringsnotatets formål

Landbruks- og matdepartementet sender på høring forslag til endringer i lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven) og tilhørende endringer i lov 21. juni 2016 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m. (jordskiftelova).

Forslaget følger opp regjeringens beslutning om å gjennomføre en helhetlig revisjon av reindriftsloven, i tråd med *Hurdalsplattformen*.

Forslaget tar utgangspunkt i tre prioriterte hovedtema: reindriftens interne organisering, reindriftslovens erstatningsbestemmelser og reindriftens tilgang til jordskifteretten ved interne forhold.

Reindriftsloven av 2007 har virket i 17 år, og det har etter hvert blitt tydelig at flere av bestemmelsene knyttet til intern organisering ikke har virket etter sin hensikt. Særlig gjelder dette bestemmelsen om reintallsreduksjon, som har vist seg å få en utilsiktet effekt gjennom posisjonering. Et annet eksempel er bruksreglene som ikke har blitt det interne styringsverktøyet man forutsatte at de skulle være ved innføringen av loven. Forslagene som her presenteres tar sikte på å bedre reindriftens interne forhold.

Når det gjelder forslagene knyttet til reindriftslovens erstatningsbestemmelser er formålet med forslaget særlig å harmonere reindriftsloven med rettstilstanden som ble fastslått av Høyesterett i HR-2018-872-A (Femund-dommen). Forslaget tar også sikte på å følge opp enkelte av forslagene fra Samerettsutvalget 2 i NOU 2007: 13 *Den nye Sameretten*.

Forslagene knyttet til reindriftens tilgang til jordskifteretten ved interne forhold, skal gi reindriften samme tilgang til jordskiftelovas virkemiddel, som øvrige rettighetshavere til fast eiendom. Forslagene som presenteres her er i all hovedsak en oppfølging av forslagene i rapporten Jordskifterettens kompetanse knyttet til interne forhold i reindriften av 16. mars 2016, og en oppfølging av konsultasjonene med Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) og Sametinget i forbindelse med utarbeidelse av proposisjonen om ny jordskiftelov.

1.2. Bakgrunnen for lovarbeidet

I regjeringens politiske plattform, *Hurdalsplattformen*, har regjeringen lagt til grunn at den vil gjennomføre en helhetlig revisjon av reindriftsloven.

Regjeringen slår fast i plattformen at:

«Reindrifta er viktig for å bevare samisk kultur, samfunnsliv og språk. Næringa utnyttar viktige utmarksressursar og har potensial for auka verdiskaping. Det gjeld særleg auka vidareforedling av reinkjøtt og formidling av reindriftssamisk kultur og levesett.»

Videre legger regjeringen til grunn at den vil:

«Framleis anerkjenne reindrifta som ei viktig kultur næring som er familiebasert og byggjer på eit unikt levesett.»

Utvikle reindrifta med eit tredelt mål om økologisk, økonomisk og kulturell berekraft.

Gjennomføre ei heilskapleg revidering av reindriftslova.

Tilretteleggje for auka verdiskaping av kjøt og biprodukt og auka satsing på kulturformidling og turisme basert på reindrift.»

I februar 2023 besluttet regjeringen at Landbruks- og matdepartementet skulle starte opp arbeidet med en helhetlig revisjon av reindriftsloven av 2007 og ha ansvaret for å gjennomføre og organisere arbeidet. Regjeringen besluttet også at utredningen fra Sametinget og NRL sitt reindriftslovutvalg skulle inngå som et bidrag i prosessen. Det ble videre besluttet at departementet skulle legge opp til en bred involvering av berørte parter, herunder Sametinget og NRL, som skulle konsulteres i tråd med samelovens bestemmelser.

1.3. Innspillsmøter

I tråd med regjeringens beslutning om bred involvering i prosessen, la Landbruks- og matdepartementet til grunn at det er viktig å få innspill fra ulike berørte parter tidligst mulig i prosessen om hva som etter deres syn fungerer og hva som ikke fungerer i dagens lov. Departementet hadde derfor i perioden september til desember 2023 flere innspillsmøter. Etter forslag fra KS møtte departementet Alta, Hammerfest, Porsanger og Tana kommune. I tillegg møtte departementet Kautokeino, Røros og Selbu kommune.

Departementet har videre gjennomført innspillsmøter med Landbruksdirektoratet, Reinpolitiet, Samisk høgskole, Statsforvalteren i Nordland, Statsforvalteren i Trøndelag, Statsforvalteren i Troms og Finnmark, Indre og Østre Finnmark tingrett, Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM), Sametinget, Vestre Finnmark tingrett, Trøndelag fylkeskommune, Finnmarkseiendommen (FeFo), Statskog, Filefjell reinlag, Fram reinlag, Hardanger og Voss reinsdyrlag, International Centre for Reindeer Husbandry (ICR), Lom tamreinlag, Nannet, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Norsk Sau og Geit, Rendalen renselskap, Utmarks kommunenes sammenslutning (USS) og Vågå tamreinlag.

Departementet inviterte også Karasjok kommune, Meløy kommune, Nordland fylkeskommune, Troms og Finnmark fylkeskommune og Innlandet fylkeskommune til innspillsmøter, men disse takket nei.

Innspillene departementet fikk gjennom møtene har vært viktige i prioritering av hovedtema i lovrevisjonen.

1.4. Referansegrupper og arbeidsgruppe

Det er opprettet to referansegrupper og en arbeidsgruppe som ved behov kan bistå departementet i lovarbeidet, eksempelvis ved å bidra med å identifisere ulike problemstillinger som kan løstes i lovarbeidet og drøfte løsningsalternativer.

Den ene referansegruppen består, i tillegg til departementet, av representanter utpekt av Landbruksdirektoratet, Statsforvalteren i Troms og Finnmark, Statsforvalteren i Nordland og Statsforvalteren i Trøndelag.

Den andre referansegruppe består av departementet og representanter utpekt av Sametinget.

Det er også opprettet en arbeidsgruppe bestående av departementet og representanter utpekt av NRL.

I referansegruppemøtene og arbeidsgruppemøtene er ulike problemstillinger blitt avdekket, og mulige løsninger er blitt drøftet.

1.5. Konsultasjoner med Sametinget og NRL

Landbruks- og matdepartementet har konsultert og blitt enig med NRL og Sametinget om prosess for lovarbeidet, og hvilke hovedtemaer som skal prioriteres i lovarbeidet. Deretter har det blitt gjennomført materielle konsultasjoner om enkeltbestemmelser.

I perioden august 2023 til mai 2024 har det vært avholdt totalt 14 konsultasjonsmøter mellom departementet og konsultasjonspartene. Det har vært gode og konstruktive konsultasjoner. Etter høringsrunden vil departementet ha avsluttende konsultasjoner med Sametinget og NRL.

Det er oppnådd enighet mellom konsultasjonspartene om at følgende forslag til lovendring skal sendes på høring:

- lovfesting av krav til siiaandelsleders deltakelse i siidaen
- innstramming i reglene om overføring av siidaandel
- unntak for avvikling av siidaandel
- utvidet bruk av distriktets distriktskasse
- styrking av årsmøtets myndighet
- unnta bruksreglene offentlighet
- tydeliggjøring av bruksreglens innhold, herunder slakte og produksjonskrav og andre forhold
- nye bestemmelser om reduksjon av reintall
- reindriftens tilgang til jordskifteretten og styrking av jordskifterettens kompetanse i interne saker i reindriften
- endringer i bestemmelser om reindriftens erstatningsansvar
- lovfesting av hjemmel for forskrifter om tilskudd etter reindrifftsavtalen

Når det gjelder forslaget om å innta distriktets gjeterhytter i distriktsplan, jf. punkt 4.3, er det kun oppnådd enighet med Sametinget om at forslaget sendes på høring.

Både NRL og Sametinget har i konsultasjonene løftet ytterligere tema i tillegg til hovedtemaene. Både NRL og Sametinget har ønsket en endring av reindrifftslovens formålsparagraf i samsvar med eget lovutvalg sitt forslag til ny reindrifftslov. Begge har dessuten løftet ønske om egne bestemmelser om en bedre sikring av reindrifftsarealer.

1.6. Sametinget og NRLs forslag til endret reindrifftslov

Sametinget og NRL oppnevnte 29. oktober 2018 et reindrifftslovutvalg. Sametinget og NRLs reindrifftslovutvalg overleverte sitt enstemmige forslag til sametingspresidenten 12.

september 2022. Forslaget til endret reindrifftslov følger i stor grad systematikken i dagens lov, men utvalget foreslo noen større endringer av reindrifftsloven av 2007. Utvalget foreslo også endringer i oreigningslova, menneskerettsloven, mineralloven og jordskiftelova.

Utvalget foreslo blant annet å endre dagens erstatningsbestemmelser, styrke reindriftens selvstyre, opprettelse av en egen reindrifftsdomstol og å styrke vernet av reindriftens arealer.

Sametinget og NRL sitt reindrifftslovutvalgs forslag ble behandlet i Sametingets plenum 8. mars 2023.¹ Sametingets plenum stilte seg i hovedsak positiv til forslaget.

I samsvar med regjeringens føringer har Sametinget og NRL sitt reindrifftslovutvalgs forslag vært et bidrag inn i departementets lovarbeid.

1.7. Om reindriftens arealer

Departementet har i innspillsrundene og under konsultasjonene fått flere innspill knyttet til regler om reindriftens arealer. Fra reindrifften og det samiske miljøet er det fremmet klare forventninger om at reindriftens arealinteresser skal gis et bedre vern i reindrifftsloven. Fra grunneierhold har oppmerksomheten særlig vært rettet mot en oppfølging av brudd på reindrifftsloven. Departementet viser til at reindrifftsloven er en næringslov, og at det i hovedsak er plan- og bygningsloven som er den sentrale loven for forvaltning og bruk av arealene i Norge. Departementet har i denne lovrevisjonen ikke lagt opp til endringer knyttet til plan- og bygningslovens bestemmelser som har innvirkning på forvaltning og bruk av reindriftens arealer.

1.8. Om myndighetens menneskerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk

Reindriftens rettigheter er vernet både i Grunnloven, gjennom folkerettslige konvensjoner og gjennom nasjonal lovgivning. I reindrifftsloven § 3 er det slått fast at loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.

Grunnloven § 108

Samisk reindrift er en viktig språk- og kulturbærer for det samiske folk som urfolk.

Etter Grunnloven § 108 påligger det statens myndigheter «å legge forholdene til rette for at det samiske folk, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv».

Vernet om kultur i Grunnloven § 108 omfatter også det materielle grunnlaget for kulturen. Reindrifften er en unik samisk næring, og er en viktig del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Samisk reindrift som kultur beskyttes dermed av bestemmelsen.

¹ Sametingets plenum sak nr. 007/23.

Menneskerettsloven

Gjennom lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) § 2 er det slått fast at noen konvensjoner skal gjelde som norsk lov. Dette gjelder blant annet FNs internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter av 1966 og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) fra 1950 og konvensjonens første tilleggsprotokoll. Konvensjonene gjelder etter dette som norsk lov, og ved en eventuell motstrid mellom disse og bestemmelser i annen lovgivning, skal konvensjonene gå foran, jf. menneskerettsloven § 3.

FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27

I den norske oversettelsen av FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 (SP artikkel 27) er det slått fast at «i de stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter, skal de som tilhører slike minoriteter ikke nektes retten til, sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne seg til og utøve sin egen religion, eller bruke sitt eget språk».

SP artikkel 27 er bygget opp som en terskelbestemmelse, og det må foretas en samlet vurdering av flere momenter for å fastslå om terskelen er overtrådt. For det første må det vurderes om den berørte minoriteten har hatt muligheten for en effektiv deltakelse i beslutningen om inngrep vurderes, altså om konsultasjonsreglene har vært fulgt. For det andre skal de samlede virkningene av det konkrete inngrepet sammen med andre inngrep i området vurderes. For det tredje må avbøtende tiltak vurderes. Slike tiltak kan medføre at terskelen for artikkel 27 likevel ikke er overtrådt, selv om de planlagte inngrepene i utgangspunktet ville ha utgjort en krenkelse.²

I Fosen-saken slo Høyesterett fast at SP artikkel 27 må ses i sammenheng med Grunnloven § 108.³ Grunnlovsbestemmelsen bygger på artikkel 27, og kan være et selvstendig rettsgrunnlag der andre rettskilder ikke gir noe svar.

Høyesterett slår fast i Fosen-saken at det er på det rene «at reindrift er en form for vernet kulturutøvelse» som omfattes av artikkel 27.⁴

ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater

ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (ILO nr. 169) er ikke inkorporert i norsk lov. Konvensjonen har likevel stor betydning gjennom presumsjonsprinsippet.⁵

Artikkel 6 i ILO nr. 169 inneholder bestemmelser om statenes plikt til å konsultere urfolk når det vurderes å gjennomføre tiltak som kan få direkte betydning for dem, og å iverksette

² Norges institusjon for menneskerettigheter. *Menneskerettslig vern mot inngrep i samiske bruksområder*, punkt 3.4.8.

³ HR-2021-1975-S

⁴ HR-2021-1975-S (Fosen-dommen) avsnitt 101.

⁵ Prinsippet innebærer at det legges til grunn at norsk rett er i overensstemmelse med Norges folkerettslige forpliktelser. Domstolene gjennomfører prinsippet ved å tolke norsk lov slik at den på best mulig måte samsvarer med Norges folkerettslige forpliktelser.

hensiktsmessige måter å sørge for at dette blir gjennomført.⁶ Konsultasjonene skal tilbys tidlig i prosessen, og skal gjennomføres i god tro og med formål om å oppnå enighet.

Bestemmelsene i ILO nr. 169 om konsultasjoner er inkorporert i lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) kapittel 4. Kapitlet ble tilføyd ved lov 11. juni 2021 nr. 76.

1.9. Oppsummering av forslagene

I kapittel 2 høres forslag som gjelder krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaen, overføring av siidaandel og avvikling av siidaandel. I forslaget om å innføre et krav til siidaandelsleders deltakelse, foreslår departementet å innta et slikt krav i reindriftsloven § 10. I forslaget om endring i reglene om overføring av siidaandel i reindriftsloven § 15, foreslås det at siidaen skal godkjenne overføring av siidaandeler til personer utenfor siidaandelsleders familiære krets. Det foreslås også å innføre en hjemmel for å utsette tvangsavvikling av en siidaandel, jf. reindriftsloven § 16 fjerde ledd, dersom det foreligger særlige tilfeller.

I kapittel 3 høres forslag som gjelder overføring av myndighet til årsmøtet og utvidelse av distriktets bruk av distriktskassen. Forslaget om overføring av myndighet til årsmøte fra distriktsstyret, innebærer at årsmøtet skal være øverste beslutningsmyndighet i distriktet. Departementet foreslår en utvidelse av adgangen til å bruke midler fra distriktets distriktskasse, som innebærer at distriktet skal få anledning til å bruke midler fra distriktskassen til distriktets daglige drift.

I kapittel 4 høres forslag om endring i bestemmelsene om bruksregler, ny modell for reduksjon av reintall som et alternativ til dagens reduksjonsbestemmelser og forslag om å innta reindriftenes gjeterhytter i distriktsplan. I forslaget om endringer av bestemmelser om bruksregler, foreslås det å innta flere forhold om hva distriktet kan velge å innta i bruksreglene, herunder blant annet slakte- og produksjonskrav og en nærmere presisering av siidaandelsleders deltakelse i siidaens drift. Det foreslås videre en hjemmel for å unnta bruksreglene fra offentlig innsyn.

Det foreslås også i kapittel 4 en ny modell for reduksjon av reintall dersom siidaen er over sitt øvre fastsatte reintall. Forslaget innebærer at siidaen skal få bedre verktøy til å lage en reduksjonsplan for å selv løse eventuelle utfordringer knyttet til reintall. Dersom siidaen ikke lager en slik reduksjonsplan, foreslås det at reindriftsstyret skal foreta en reintallsreduksjon i siidaen som innebærer et likt reintall for alle siidaandelene. Forslaget som presenteres her er en ny modell for reintallsreduksjon som skal imøtegå de reintallsutfordringer som springer ut av dagens system. Verken forslagene om siidaens adgang til å lage en egen reduksjonsplan, eller forslaget om reindriftsstyrets adgang til å gjennomføre en reduksjonsprosess, innebærer en fastsetting av reintall.

I kapittel 5 høres forslag om endringer i reindriftslovens regler om reindriftenes erstatningsansvar. Her foreslås det å endre på reindriftenes solidaransvar slik at

⁶ Norges institusjon for menneskerettigheter, Menneskerettslig vern mot inngrep i samiske bruksområder, punkt 3.6.2.

bestemmelsene blir i samsvar med HR-2018-872-A (Femund-dommen). Det foreslås også å oppheve reindriftsloven § 69 om reindriften adgang til å kreve å få satt opp gjerde til støtte for sin driveplikt og sikring mot erstatningsansvar. Det vurderes at reindriften vil ha den samme adgangen til å kreve å få satt opp gjerde til sikring mot erstatningsansvar ved jordskifte etter jordskiftelova § 3-9.

I kapittel 6 høres forslag om å hjemle forskrifter om tilskudd etter reindriftsavtalen i reindriftsloven.

I kapittel 7 høres forslag om nye regler om reindriften adgang til å benytte jordskiftelovas virkemidler i saker internt i reindriften. Det foreslås at reindriften skal kunne fremme rettsfastsettende sak for jordskifteretten. Det foreslås videre at jordskifteretten skal kunne endre og fastsette bruksregler i reindriften etter krav fra distriktsstyret, siidastyre, siidaandel eller sideordnet rekrutteringsandel. Forslagene er i det vesentlige de samme som forslagene i rapporten *Jordskifterettens kompetanse knyttet til interne forhold i reindriften* av 23. mars 2016, men med noen endringer.

I kapittel 8 foretas en vurdering av de økonomiske og administrative konsekvensene av lovforslagene.

I kapittel 9 fremgår forslag til lovbestemmelser.

Departementet har valgt å beholde dagens lovstruktur, og har tatt utgangspunkt i reindriftslovens nåværende kapittelinndeling.

2. Bestemmelser knyttet til siidaandelen

2.1. Krav til siidaandelslederens deltakelse i siidaen⁷

2.1.1. Gjeldende rett

§ 10. Siidaandel

Med siidaandel forstås en familiegruppe eller enkeltperson som er del av en siida, jf. § 51, og som driver reindrifft under ledelse av en person eller av ektefeller eller samboere i fellesskap. Leder av siidaandelen må være bosatt i Norge.

Ansvarlig leder av siidaandelen bestemmer hvem som får eie rein i andelen og vedkommendes reintall.

En reineier kan være ansvarlig leder for bare én siidaandel og kan heller ikke eie rein i mer enn én siidaandel. Mindreårige barn hvis foreldre ikke lever sammen, har likevel adgang til å eie rein i siidaandel både hos fars slekt og hos mors slekt.

Reindrifftsloven § 10 regulerer siidaandelen, som er den sentrale ansvarsenheten i reindrifftsloven. Begrepet siidaandel erstattet begrepet driftsenhet i reindrifftsloven av 1978, og begrepet ble valgt for å illustrere at siidaandelen ikke er en isolert enhet, men inngår i siidafellesskapet.⁸ Etter reindrifftsloven av 1933 kunne alle som etter loven kunne regnes som flyttsamer begynne med reindrifft. Med reindrifftsloven av 1978 kom kravet om at all rein må inngå i en driftsenhet (siidaandel). Bakgrunnen var at «[d]epartementet mener at det er nødvendig å regulere tilgangen til yrket for at utøverne og deres husstand skal få trygge og gode økonomiske og sosiale kår».⁹

Siidaandelen skal ha en leder. Lederen står ansvarlig for siidaandelens drift, og skal være den personen andre reineiere, myndigheter og øvrige samfunnsinteresser kan forholde seg til.¹⁰ Lederen må være bosatt i Norge, og kan bare være ansvarlig for én siidaandel.

Ansvarlig leder av siidaandelen bestemmer hvem som får eie rein i andelen, og vedkommendes reintall, jf. reindrifftsloven § 10 annet ledd. Det betyr at ansvarlig leder kan beslutte at en reineier i siidaandelen må redusere sitt reintall, eller at vedkommende må ut av siidaandelen. Adgangen til å ha rein i en siidaandel er ikke en rettighet.¹¹ Dersom en reineier må ut av siidaandelen, og ikke får plass i en annen siidaandel, må reinen selges eller slaktes. I forarbeidene er det forutsatt at lederen ikke vilkårlig og uten saklig grunn vil kunne nekte reineier plass i siidaandelen.¹² Siidaandelsleder sin styringsrett innebærer at leder kan stille krav til medlemmer av siidaandelen om å delta i siidaandelens drift. Dersom et medlem

⁷ Siida er en gruppe reineiere som utøver reindrifft i fellesskap på bestemte arealer, jf. reindrifftsloven § 51.

⁸ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) kapittel 10, merknader til § 10.

⁹ Ot.prp. nr. 9 (1976-1977) kapittel VI, merknader til § 4.

¹⁰ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) punkt 8.8.

¹¹ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) kapittel 10, merknader til § 10.

¹² Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) kapittel 10, merknader til § 10.

ikke følger leders krav til deltakelse, vil det kunne være en saklig grunn for at medlemmet ikke skal kunne være del av siidaandelen.

Ansvarlig leder av en siidaandel er pålagt flere plikter i medhold av reindriftsloven og tilhørende forskrifter. Lederens plikter inkluderer blant annet å påse at siidaandelen årlig betaler tilskudd til distriktskassen etter reindriftsloven § 46, gi nødvendige opplysninger til utarbeidelse av distriktsplanen etter reindriftsloven § 62 og levere melding om reindrift etter reindriftsloven § 18 og forskrift om melding om reindrift § 2.¹³

I tillegg til pliktene gitt i medhold av reindriftsloven, kan distriktet i sine bruksregler bli enig om ytterligere oppgaver og/eller plikter som lederen av en siidaandel skal stå ansvarlig for. Det kan for eksempel fastsettes regler om fordeling av arbeidsplikter og investeringer etter reindriftsloven § 57 annet ledd nr. 7. Distriktet har da mulighet til å sette krav til deltakelse i siidaens drift, herunder også krav til siidaandelsleders deltakelse. Et slikt krav kan også fastsettes i medhold av reindriftsloven § 57 annet ledd nr. 8, som et forhold det er hensiktsmessig å regulere i bruksreglene.

Brudd på bruksregler kan i utgangspunktet følges opp i medhold av reindriftsloven § 75. Et eventuelt brudd på krav om arbeidsplikter og investeringer, vurderes likevel å ikke være omfattet av dette, siden dette ikke er et forhold i det «offentliges interesse» som tilsier at bruddet skal sanksjoneres.

2.1.2. Behov for lovendring

Departementet har fått flere tilbakemeldinger fra reindriftnæringen om at det i reindriftsloven må stilles krav til at lederen av en siidaandel skal delta i siidaens daglige drift. Siidaen er et arbeidsfellesskap, som er avhengig av nødvendig arbeidskraft i form av utøvere som deltar i den daglige driften.¹⁴ Det er også en viktig forutsetning for en velordnet reindrift at lederen er aktivt til stede i hverdagen. Manglende deltakelse kan gjøre samarbeidet mellom reindriftsutøverne i både siidaandelen og siidaen mer krevende.

Departementet har fått tilbakemelding om at muligheten distriktet/siidaen har til å stille krav i bruksreglene, herunder til siidaandelsleders plikt til å delta i siidaens daglige drift, i veldig liten grad blir brukt. En lovfesting av et krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaen vil i større grad synliggjøre at lederen av siidaandelen ikke bare har rettigheter, men også plikter overfor siidafellesskapet.

2.1.3. Departementets vurdering og forslag

Departementet mener det er viktig å støtte opp om siidaen som et arbeidsfellesskap, og at den enkelte lederen av siidaandelen bidrar i siidaens arbeid. Departementet vurderer at det kan være gode grunner for å forankre kravet om at lederen av siidaandelen skal delta i siidaens daglige drift i reindriftsloven § 10.

¹³ Forskrift 19. desember 2023 nr. 2180 om melding om reindrift.

¹⁴ NOU 2001: 35 kapittel 9.

Slik departementet ser det, er det imidlertid ikke hensiktsmessig å konkretisere innholdet i plikten nærmere i lovbestemmelsen, all den tid driftsforholdene i de ulike siidaene og distriktene kan være svært ulike. Departementet legger i stedet til grunn at kravet om siidaandelsleders deltakelse må spesifiseres nærmere i distriktenes bruksregler.

Bruksreglene kan eksempelvis inneholde bestemmelser om at lederen av siidaandelen må delta i siidaens arbeid med gjeting, samling og skilling, samt arbeid med gjerder og anlegg. Disse bestemmelsene kan også regulere hvor mye lederen av siidaandelen skal delta i de forskjellige oppgavene. For eksempel kan krav til deltakelse fastsettes i timer, som deretter kan fordeles på siidaandelene etter reintall. Departementets forslag innebærer en synliggjøring av muligheten siidaen har for å stille krav til siidaandelslederens deltakelse i siidaens arbeidsoppgaver. Når det gjelder krav til øvrige reineieres deltakelse, bestemmes dette av lederen av siidaandelen, se omtalen i punkt 2.1.1.

På denne bakgrunn foreslår departementet å forankre et krav i § 10 om at siidaandelsleder skal delta aktivt i siidaens reindrif, i henhold til de krav distriktet har fastsatt i sine bruksregler.

Brudd på kravet til siidaandelsleders deltakelse i siidaen vil normalt anses som et internt forhold som distriktet må følge opp selv. Dersom det er brudd på pliktene i bruksreglene, har distriktet mulighet til å følge dette opp gjennom å innarbeide regler om oppfølging av brudd i bruksreglene. Distriktet kan også følge opp brudd gjennom ordinært sivilrettslig søksmål. Eksempelvis kan distriktet kreve erstatning for økonomisk tap, dersom leder av en siidaandel ikke har deltatt som avtalt ved gjeting, og distriktet som følge av dette må leie inn arbeidskraft. Lignende ansvarsregler finnes i annen lovgivning, som for eksempel stiftelsesloven.¹⁵ Etter stiftelsesloven §§ 35 og 56 har daglig leder ansvar for å følge retningslinjer og pålegg gitt av styret, og kan bli ansvarlig for å erstatte tap som følge av manglende utførelse av sine oppgaver.

Departementet forutsetter at brudd på kravet til siidaandelsleders deltakelse i siidaens drift sjelden vil være et forhold av offentlig interesse, jf. reindriftsloven § 75.

Forslag til endring i § 10 første ledd:

Med siidaandel forstås en familiegruppe eller enkeltperson som er del av en siida, jf. § 51, og som driver reindrif under ledelse av en person eller av ektefeller eller samboere i fellesskap. Leder av siidaandelen må være bosatt i Norge, og *delta aktivt i siidaens reindrif i samsvar med distriktets bruksregler.*

¹⁵ Lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven) §§ 35 og 56.

2.2. Overføring av ansvaret som leder av siidaandel

2.2.1. Gjeldende rett

§ 15. Overføring av ansvaret som leder av siidaandel

Dersom sideordnet rekrutteringsandel ikke er etablert, kan lederen av en siidaandel overføre ansvaret som leder av andelen til et barn, et barnebarn eller en annen person som oppfyller vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein i andelen.

Den nye lederen av siidaandelen må være myndig og må ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år. Statsforvalteren kan i særlige tilfelle godkjenne overføring til et barn eller barnebarn som ikke oppfyller disse kravene.

Ved overføring av lederansvaret for en siidaandel har tidligere leder fortsatt rett til å eie rein i siidaandelen.

Dersom lederen av en siidaandel dør uten at det er truffet beslutning som nevnt i første ledd, har et barn, et barnebarn eller en annen slektning som oppfyller vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein i andelen, rett til å overta ansvaret for siidaandelen med mindre gjenlevende ektefelle eller samboer overtar ansvaret etter reglene i § 14. Annet ledd gjelder tilsvarende.

Ved dødsfall kan det søkes statsforvalteren om at siidaandelen stilles i bero inntil barn, barnebarn eller annen person som oppfyller vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein i andelen, er myndig.

Melding om overføring av siidaandel skal sendes statsforvalteren som skal kontrollere at de formelle vilkår foreligger.

Reindriftsloven § 15 regulerer hvordan overføring av ansvaret som leder av siidaandel kan skje.

Når det ikke er etablert en sideordnet rekrutteringsandel, kan lederen av en siidaandel overføre ansvaret som leder av andelen til et barn, et barnebarn eller en annen person som oppfyller vilkårene i reindriftsloven § 9 første ledd for å eie rein.

Loven stiller krav til at lederen som skal overta ansvaret må være myndig og ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år. Kravet skal sikre at siidaandelen overdras til voksne personer, som ut fra praktisk erfaring har både generell reindriftsfaglig kompetanse og kunnskap om driftsforholdene i den aktuelle siidaen.¹⁶ Statsforvalteren kan i særlige tilfeller godkjenne overføring til et barn eller barnebarn som ikke oppfyller kravene.

Hålogaland lagmannsrett har i LH-2023-157815 (Šuorbmu) vurdert dette aktivitets- og kompetansekravet inngående. Oppsummert kom lagmannsretten til at kravet til å ha deltatt i *alle sider av reindriften* til en viss grad er relativt, i den forstand at det må foretas en konkret vurdering av driftsforholdene på de ulike årstidsbeitene i den enkelte siida som siidaandelen inngår i. Samtidig peker lagmannsretten på at ordlyden isolert sett taler for at kravet er omfattende. Sentralt er at kravet innebærer at den nye lederen må bli tilstrekkelig kjent med

¹⁶ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) kapittel 10, merknader til § 15.

arbeidet i den aktuelle siidaen og de ulike sesongsoppgavene i denne. I denne forbindelse er det ikke tilstrekkelig å knytte aktivitetskravet kun til sommersiidaen, det må også ses hen til aktivitet i vintersiidaen som siidaandelen er del av.

Et klart utgangspunkt i dommen er at ny leder må ha arbeidet *sammen med* tidligere leder av siidaandelen, men under henvisning til Sivilombudets uttalelse i *SOM-2017-3891* kan det tenkes tilfeller der aktivitetskravet vil være oppfylt der arbeidet i reindriften er gjort sammen med andre. Om en står ovenfor et tilfelle der utgangspunktet kan fravikes, må vurderes konkret.

Lagmannsretten slår også fast at det implisitt må innfortolkes et krav om at den som utfører opplæringen må ha en reinflokk, drive aktivt og ha tilstrekkelig kunnskap og kompetanse å overføre til den nye lederen. Det åpnes også for at kravet til en viss grad kan måtte modereres i tilfeller der lederansvaret er overført ved arv. Kravet om at opplæringen har en varighet på *minst tre år* fremstår som absolutt, men godskrivning av opptjeningstid kan variere og må vurderes konkret og i lys av formålet med aktivitets- og kompetansekravet.

2.2.2. Behov for lovendring

Departementet har fått flere innspill om at siidaandelen i noen tilfeller har utviklet seg til en handelsvare, slik at den som betaler best for andelen får lederansvaret overført til seg, uavhengig av om vedkommende har tilhørighet til siidaen. Departementet har fått tilbakemeldinger om at en slik utvikling ikke er i tråd med samisk sedvane og rettsoppfatning. Videre at en slik utvikling er uheldig, siden det utfordrer den tradisjonelle slekts- og familierelasjonen som normalt danner utgangspunktet for siidaen.

Siidaen er et arbeidsfellesskap som krever godt samarbeid, og det kan derfor være problematisk om lederansvaret overføres til en person som på grunn av manglende tilhørighet ikke har kjennskap til den praktiske driften i siidaen. Selv om den nye lederen skulle oppfylle aktivitets- og kompetansekravet i reindriftsloven § 15 annet ledd, kan den manglende tilhørigheten til siidaen være et potensielt problem. Departementet har fått tilbakemelding fra både NRL og Sametinget om at siidaen bør få en større rolle ved overføring av ansvaret som leder av siidaandelen.

2.2.3. Departementets vurdering og forslag

Utviklingen av siidaandelen som en handelsvare er etter departementets mening uheldig, og departementet mener at det er gode grunner for å innskrenke siidaandelsleders mulighet til å overføre siidaandelen etter reindriftsloven § 15.

Departementets viser til at reindriftsloven av 1978, som nevnt i punkt 2.1, innførte et krav om driftsenhet for å kunne begynne som selvstendig næringsdrivende i reindriften. Som hovedregel måtte områdestyret samtykke til registrering av slik driftsenhet. Samtykke var imidlertid ikke nødvendig dersom det var tale om overføring til en nærmere avgrenset personkrets. I slike tilfeller kunne lederen av driftsenheten selv bestemme overføringen. Kretsen ble da definert til personer i «rett opp- eller nedstigende linje eller i første sidelinje til og med barn av søsken er beslektet med eieren eller eierens ektefelle», jf. reindriftsloven av

1978 § 4 første ledd. Forutsetningen for overføringen var at personene fylte vilkårene for å drive reindrift etter 1978-loven § 3.¹⁷

Departementet har fått flere innspill fra reindriften om at siidaandelslederen selv fortsatt bør kunne bestemme overføring innenfor en viss personkrets for å ivareta den tradisjonelle familiebaserte næringen. Departementet foreslår at lederen av siidaandelen skal stå fritt til å overføre lederansvaret innenfor en krets av personer i siidaandelslederens nære familie. I denne sammenhengen vil det si ektefelle eller samboer, barn, barnebarn, foreldre, søsken eller barn av søsken. Det er en forutsetning at den som skal overta siidaandelen er myndig og oppfyller aktivitets- og kompetansekravet som i dag følger av reindriftsloven § 15 annet ledd. Overføring vil i slike tilfeller kunne skje uten siidaens godkjenning.

Om siidaandelsleder ønsker å overføre siidaandelen til noen som ikke oppfyller vilkårene som nevnt ovenfor, foreslås det at siidaen må godkjenne overføringen med to tredjedels flertall. Departementet har i forslag til bestemmelse under lagt til grunn to tredjedels flertall, og ikke alminnelig flertall. Dette for å bidra til at den nye lederen har tilstrekkelig aksept i siidaen, ettersom overføringen kan påvirke blant annet samarbeidet og arbeidsklimaet i siidaen. Departementet og Sametinget er enige om at begge alternativene bør høres, og ber om innspill på hvilket flertall som skal kreves i slike avgjørelser.

I alle tilfeller må den nye siidaandelslederen oppfylle vilkårene i reindriftsloven § 9 for å eie rein.

Departementet anser det ikke som nødvendig med et lovfestet aktivitets- og kompetansekrav i tilfeller hvor siidaen skal godkjenne overføringen. Formålet med aktivitets- og kompetansekravet er å sørge for at den som overtar ledelsen i siidaandelen har generell reindriftsfaglig kompetanse, i tillegg til at vedkommende har kunnskap om driftsforholdene i den aktuelle siidaen.¹⁸

I tilfeller hvor lederen av siidaandelen alene kan beslutte å overføre siidaandelen innenfor den nevnte familiekretsen, er kravet ment å fungere som en sikkerhet for siidaen. Siidaen skal være trygg på at vedkommende som overtar siidaandelen både har reindriftsfaglig kompetanse og kunnskap om lokale driftsforhold.

Dette stiller seg annerledes i tilfeller hvor det kreves at siidaen skal godkjenne overføringen, herunder tilfeller hvor siidaandelsleder ønsker å overføre ansvaret til en person som ikke oppfyller aktivitets- og kompetansekravet eller er umyndig.

Departementet anser det her som hensiktsmessig at siidaen selv kan vurdere om de anser at lederkandidatens kompetanse er tilstrekkelig. Dette vil gi siidaen større fleksibilitet. Siidaen kan velge å stille strengere krav til personer uten tilhørighet til siidaen, men de kan på den annen side også velge å lempe på kravene om siidaen anser det hensiktsmessig. Det kan

¹⁷ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) punkt 5.3.

¹⁸ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) kapittel 10, merknader til § 15. Se også LH-2023-157815 hvor aktivitets- og kompetansekravet er grundig drøftet.

eksempelvis tenkes at noen har kommet relativt sent inn i reindriften, fordi vedkommende har bodd i en annen del av landet.¹⁹ Om siidaen likevel ønsker å ta inn vedkommende som leder fordi siidaen er villig til å bistå med opplæringen, bør det åpnes for at siidaen selv kan bestemme dette.

De samme hensyn til siidaens fleksibilitet gjelder også ved overføring av siidaandel til umyndige personer, dersom det skulle oppstå tilfeller hvor det kan være aktuelt. Ved overdragelse til umyndige personer kommer vergemålslovgivningen til anvendelse på vanlig måte.²⁰

Det kan tenkes tilfeller der lederen av siidaandelen ønsker å overføre siidaandelen, men ikke har noen i nær familie å overføre ansvaret til, eller ikke ønsker å overføre ansvaret til noen i nær familie. Overføring av lederansvaret til noen utenfor kretsen krever godkjenning av siidaen. Dersom siidaen ikke godkjenner overføringen, har lederen tre valg. Lederen kan enten selv fortsette som leder, finne en ny lederkandidat som siidaen godkjenner, eller beslutte å avvikle siidaandelen sin. Avviklingen vil i så fall skje på ordinær måte, i medhold av reindriftsloven § 16.

Etter gjeldende reindriftslov § 15 sjette ledd, kreves det at statsforvalteren skal kontrollere hver enkelt overføring av siidaandel, i form av en legalitetskontroll av formelle vilkår.²¹ Departementet foreslår at statsforvalterens kontrollfunksjon ved overføring av siidaandelen fjernes, slik at statsforvalteren ikke skal godkjenne overføring av siidaandel.

Bakgrunnen for dette er at departementet vurderer kontrollen som unødvendig om kravene for overføring skjerpes. Det er også naturlig at spørsmålet om overføring av siidaandel i så stor grad som mulig avgjøres av reindriften selv. Departementet legger også i utgangspunktet til grunn at i de fleste tilfeller hvor lederansvaret overføres til noen innenfor familiekretsen, så har vedkommende både tilhørighet til siidaen og oppfyller aktivitets- og kompetansekravet gjennom deltakelse i familiens reindrift. Reindriften er en familiebasert næring, hvor det er vanlig at barn får eget reinmerke i løpet av oppveksten, og at barna deltar i arbeid med flokken gjennom året. Om siidaen likevel mener at vilkårene for overføring ikke er oppfylt, så kan siidaen varsle statsforvalteren som fortsatt skal følge opp reindriftslovens bestemmelser og påse at loven etterleves.

Tilsvarende gjelder i tilfeller hvor siidaen skal godkjenne overføringen. Om noen i siidaen mener vilkårene for overføring av siidaandelen ikke er oppfylt, for eksempel at beslutningen ikke ble tatt med to tredjedels flertall, så kan disse varsle statsforvalteren om forholdet. Statsforvalteren kan dermed fortsatt kjenne en overføring ugyldig dersom ett eller flere formelle vilkår ikke er oppfylt.

¹⁹ Dette fremgår forutsetningsvis i NOU 2001: 35 punkt 11.4.7.

²⁰ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) kapittel 10, merknader til § 15.

²¹ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) kapittel 10, merknader til § 15.

I reindriftsloven § 15 femte ledd foreslår departementet noen mindre justeringer som er nødvendig av hensyn til endringene som ellers foreslås i bestemmelsen.

Forslag til endringer i § 15:

§ 15. Overføring av ansvaret som leder av siidaandel

Dersom sideordnet rekrutteringsandel ikke er etablert, kan lederen av en siidaandel overføre ansvaret som leder av andelen til *ektefelle eller samboer, et barn, et barnebarn, en forelder, et søsken eller et barn av søsken. Den nye lederen av siidaandelen må være myndig og ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år.*

Dersom lederen av en siidaandel vil overføre ansvaret som leder av andelen til en person som ikke oppfyller kravene i første ledd, kreves det samtykke fra to tredjedeler av siidaandelslederne i siidaen.

Den nye lederen må oppfylle vilkårene i § 9 for å eie rein i siidaandelen.

Ved overføring av lederansvaret for en siidaandel har tidligere leder fortsatt rett til å eie rein i siidaandelen.

Dersom lederen av en siidaandel dør uten at det er truffet beslutning som nevnt i første *eller annet* ledd, har et barn, et barnebarn eller en annen slektning som oppfyller vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein i andelen, rett til å overta ansvaret for siidaandelen med mindre gjenlevende ektefelle eller samboer overtar ansvaret etter reglene i § 14. *Første ledd annet punktum gjelder tilsvarende.*

Ved dødsfall kan det søkes statsforvalteren om at siidaandelen stilles i bero inntil barn, barnebarn eller annen person som oppfyller vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein i andelen, er myndig.

Melding om overføring av siidaandel skal sendes statsforvalteren.

2.3. Avvikling av siidaandel

2.3.1. Gjeldende rett

§ 16. Avvikling av siidaandel

Dersom ansvarlig leder for en siidaandel beslutter å avvikle sin reindrift eller dør uten at ansvaret overføres til en annen etter reglene i §§ 12 og 15, skal siidaandelen oppløses og reinen selges med mindre den inngår i en annen siidaandel eller i en sideordnet rekrutteringsandel. Styret i sommersiidaen, jf. § 52, eller den kontaktperson som er valgt etter § 53 annet ledd, skal påse at siidaandelen avvikles. Kostnaden ved avviklingen skal dekkes av inntektene fra salg av reinen.

Dersom ansvarlig leder for en sideordnet rekrutteringsandel beslutter å avvikle sin reindrift eller dør, går andelen inn i den siidaandelen som rekrutteringsandelen ble etablert ut fra.

Melding om avvikling etter første og annet ledd skal sendes til statsforvalteren.

Hvis en siidaandel eller en sideordnet rekrutteringsandel har hatt et reintall på under 50 i fem år, må den avvikles som siidaandel. Beslutningen om avvikling treffes av statsforvalteren. Statsforvalteren skal det fjerde året med et reintall på under 50 varsle lederen av siidaandelen om den forestående avviklingen. Varslingen må skje minst seks måneder før fristen for innsending av neste års melding om reindrift. Bestemmelsen om gjennomføring av avvikling i første ledd får tilsvarende anvendelse.

Reindriftsloven § 16 omhandler forhold knyttet til avvikling av siidaandel. Ifølge forarbeidene til reindriftsloven § 16 fjerde ledd ble det satt en grense for avvikling av siidaandeler som har under 50 rein i fem år fordi det med en reinflokk og aktivitet på et slikt nivå «blir vanskelig å tale om drift».²² Reindriftslovutvalget av 2001 fremhevet at det var behov for en slik regel for å unngå «tomme enheter».²³ Samtidig var reindriftslovutvalget klar på at kan være «store svingninger innenfor reindriften», og at «[r]ovdyr, låste beiter eller ulykker kan gjøre store inngrep i en reinflokk, og det er derfor først når reintallet over år har vært under minstenivået, at siidaandelen faller bort».²⁴ Det ble vurdert at femårsgrensen ville gjøre det mulig for en siidaandel som hadde opplevd en slik svingning å bygge opp reinflokken til et antall på 50 eller mer.

2.3.2. Behov for lovendring

Departementet er kjent med at ekstraordinære driftsforhold kan medføre at siidaandeler uforskyldt havner i en situasjon der de må avvikles etter dagens bestemmelse, og ser derfor at det kan være behov for å kunne utsette avvikling i særlige tilfeller.

2.3.3. Departementets vurdering og forslag

Formålet med regelen er, som det fremkommer i forarbeidene, avvikling av små siidaandeler uten reell drift, for å unngå «tomme enheter». Departementet ser samtidig at en absolutt regel, som den i reindriftsloven § 16 fjerde ledd, kan slå uheldig ut i noen tilfeller.

²² Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) kapittel 10, merknader til § 16.

²³ NOU 2001: 35 punkt 11.4.8.

²⁴ NOU 2001: 35 punkt 11.4.8.

Departementet foreslår derfor at reindrifftsloven § 16 fjerde ledd åpner for at statsforvalteren kan utsette avvikling i fem år, i særlige tilfeller. Uttrykket «særlig» tilsier at det legges til grunn en høy terskel hvor bestemmelsen bare skal kunne benyttes i unntakstilfellene. I dette ligger det et krav om at partens påberopte grunnlag i saken er forholdsvis unike sett opp mot andre saker. Det forutsettes at bestemmelsen kun benyttes i unntakstilfeller hvor hensynet til siidaandelens videre drift klart veier tyngre enn hovedregelens formål.

Momenter som kan vurderes for å kunne åpne for å unnlate avvikling vil kunne være ekstraordinære driftsforhold som uforskyldt har medført at siidaandelen har havnet i den aktuelle situasjonen. Dette kan eksempelvis være en aktiv siidaandel som har opplevd ekstraordinært tap av rein over tid, til for eksempel rovvilt, eller som har hatt store tap av rein i ulykker.

Departementet vurderer at en utsettelse av avvikling først og fremst er aktuelt i tilfeller hvor det er sannsynlig at siidaandelen er i stand til å øke reintallet til over 50 i løpet av femårsperioden.

I departementets forslag har statsforvalteren kun mulighet til å utsette avvikling av en siidaandel i fem år. Dersom siidaandelen ikke har klart å øke sitt reintall i løpet av femårsperioden, kan det ikke gis ytterligere utsettelse, jf. begrepet «inntil».

Forslag til § 16 fjerde ledd nytt siste punktum:

Statsforvalteren kan i særlige tilfeller utsette avvikling av en siidaandel i inntil fem år.

3. Distriktsstyring

3.1. Overføring av myndighet til årsmøtet

3.1.1. Gjeldende rett

§ 49. Distriktsårsmøte

Årsmøte skal holdes av reieneierne i distriktet hvert år innen utgangen av juni måned. Møtet sammenkalles på den måten som er vanlig i distriktet, med minst fire ukers varsel.

På årsmøtet har enhver reieneier tale- og forslagsrett. Ved avstemninger er den enkelte siidaandel stemmeberettiget slik at hver siidaandel har fem stemmer. En sideordnet rekrutteringsandel har to stemmer. Lederen av siidaandelen bestemmer fordelingen av stemmene blant de andre reieneierne i siidaandelen. Lederen må alltid selv beholde minst én stemme, eventuelt to stemmer hvis ektefeller eller samboere har felles ledelse av siidaandelen.

Styrets årsmelding og regnskap, samt forslag til disponering av reindriftsfondets midler, skal sammen med sakliste for årsmøtet og eventuelt kandidat til ledervervet i styret sendes lederne av siidaandelene i distriktet senest fire uker før årsmøtet holdes.

Årsmøtet ledes av en møteleder som velges av årsmøtet. Møtet er lukket, med mindre årsmøtet selv bestemmer noe annet.

For årsmøteforhandlingene og valg skal det føres en protokoll, som oppleses ved møtets slutt og undertegnes av to møtedeltagere som er valgt til det.

§ 50. Distriktsårsmøtets saker og myndighet

Årsmøtet skal:

1. avgi uttalelse til distriktsstyrets årsmelding og vedta årsregnskap
2. avgi uttalelse til distriktsstyrets forslag til bruksregler, jf. § 57
3. avgi uttalelse til distriktsstyrets forslag til distriktsplan, jf. § 62
4. velge leder for distriktsstyret etter § 43
5. fastsette regler for valg av styremedlemmer iht. § 43 annet ledd
6. fastsette godtgjørelse til medlemmene av distriktsstyret
7. fastsette tilskuddet pr. rein til distriktskassen, jf. § 46
8. velge revisor, eventuelt revisjonsutvalg, jf. § 48
9. avgi uttalelse i saker som noen med møterett på årsmøtet, senest en uke før årsmøtet ved henvendelse til distriktsstyret, har krevd behandlet
10. avgi uttalelse i andre saker som fremlegges av distriktsstyret med anmodning om uttalelse fra årsmøtet.

I saker der årsmøtet har uttalerett, er uttalelsen veiledende og ikke bindende for styret.

Årsmeldingen skal sendes statsforvalteren.

Departementet gir nærmere regler om innholdet i årsmeldingen.

§ 58. Utarbeidelse og godkjenning av bruksregler

Bruksreglene utarbeides av distriktsstyret og skal godkjennes av statsforvalteren. Statsforvalterens behandling skal, foruten en kontroll med at lovens regler for utarbeidelse av bruksregler er fulgt, også omfatte en vurdering av om bruksreglene gir grunnlag for en økologisk bærekraftig reindrift i distriktet.

Regler om beitebruk etter § 59 skal utarbeides i samarbeid med distriktets siidaer. Det samme gjelder fastsettelse av reintall etter § 60.

Før bruksreglene sendes statsforvalteren til godkjenning, skal et utkast være behandlet på distriktets årsmøte. Utkast skal være sendt lederne for siidaandelene i distriktet to måneder før årsmøtet. Uttalelser som kommer inn på årsmøtet, sendes statsforvalteren sammen med utkast til bruksregler.

Hvis statsforvalteren ikke godkjenner de foreslåtte bruksreglene, skal statsforvalteren bistå distriktet ved utarbeidelse av et nytt forslag som skal behandles etter reglene foran. Statsforvalteren skal, hvis dette ikke fører frem, utarbeide bruksregler for distriktet.

Hvis et flertall på distriktets årsmøte krever det, eller hvis statsforvalteren forlanger det, skal nye bruksregler utarbeides i henhold til reglene foran.

Reintallet for den enkelte siida, jf. § 60, skal forelegges for reindriftsstyret for endelig stadfesting og godkjenning.

I hvert reinbeitedistrikt skal det være et distriktsstyre valgt av og blant de stemmeberettigede i distriktet, jf. reindriftsloven § 43 første ledd. Distriktsstyret representerer reindriftsinteressene i distriktet. Distriktsstyrets oppgaver er å ivareta reinbeiteressursene i distriktet i samsvar med lover og bruksregler, jf. reindriftsloven § 44 første ledd.

I hvert reinbeitedistrikt skal det også årlig avholdes et årsmøte, jf. reindriftsloven § 49. Hvilke saker og hvilken myndighet årsmøtet har fremgår av oppstillingen i reindriftsloven § 50 første ledd.

I dagens regelverk har årsmøtet relativt liten myndighet, i forhold til distriktsstyret. I viktige saker, som utarbeidelse av bruksregler og distriktsplan, har årsmøtet kun uttalelsesrett. Uttalelsen er veiledende, og ikke bindende for distriktsstyret, jf. reindriftsloven § 50 annet ledd. Reindriftslovutvalget av 2001 begrunnet dette med at en annen løsning ville undergravd hensynet som ligger bak dagens distriktsstyring. Makten skal utbalanseres, slik at man ikke skal oppleve at et flertall overstyrer et mindretall i spørsmål der mindretallet har krav på vern om sine interesser.²⁵

3.1.2. Behov for lovendring

Under innspillsrunden fikk departementet flere tilbakemeldinger om at forholdet mellom distriktsstyrets myndighet og årsmøtes myndighet oppleves utfordrende i reindriften. I reindriften er den klare oppfatningen at årsmøtet skal og må være det øverste organet innenfor distriktet. I dag har årsmøtet i mange reinbeitedistrikt liten oppslutning og lavt oppmøte, ettersom reineierne opplever at sakene som behandles på årsmøtet sjelden har

²⁵ NOU 2001: 35 punkt 11.8.9.

noen stor betydning. Distriktsstyret kan velge å se bort fra årsmøtets uttalelser, eller legge liten vekt på dem. Tilbakemeldingen til departementet er at for mye makt hos distriktsstyret, på bekostning av årsmøtet, kan bidra til å svekke legitimiteten til avgjørelsene som tas internt i distriktet.

3.1.3. Departementets vurdering og forslag

Departementet foreslår at årsmøtet rendyrkes som den øverste myndigheten i distriktet. Reindriftsloven § 50 endres slik at årsmøtet får beslutningsmyndighet i alle sakene hvor det i dag har uttalelsesrett.

Formålet med forslaget er å gi beslutningene som tas i distriktet større legitimitet blant medlemmene. Når beslutningene skal tas på årsmøtet, så vil det gi alle siidaene og siidaandelene i distriktet mulighet til å delta i beslutningsprosessen. Dette i motsetning til etter dagens lov, hvor det er distriktsstyret som tar beslutningene. Departementet legger til grunn at dette kan bidra til bedre oppmøte og flere diskusjoner på årsmøtet, som igjen kan gi mer åpenhet rundt beslutningene som tas i distriktet, og potensielt øke etterlevelsen av årsmøtets vedtak.

Forslaget innebærer at årsmøtet skal godkjenne distriktsstyrets årsmelding og vedta årsregnskap, vedta distriktsstyrets forslag til bruksregler, vedta distriktsstyrets forslag til distriktsplan, velge leder for distriktsstyret, fastsette regler for valg av styremedlemmer, fastsette godtgjørelse til medlemmene av distriktsstyret, fastsette tilskuddet pr. rein til distriktskassen, velge revisor eventuelt revisjonsutvalg og til sist behandle og stemme over innkomne saker som står på dagsorden.

En potensiell utfordring ved at årsmøtet gjøres til distriktets øverste myndighet, kan være at et flertall i distriktet kan overkjøre et mindretall. Denne utfordringen var blant annet årsaken til at det i gjeldende reindriftslov er krav om at hver sommersiida selv velger representant til distriktsstyret, og at distriktsstyret formelt er øverste myndighet.²⁶

Departementet vurderer at denne utfordringen alltid vil være til stede, uavhengig av om det er distriktsstyret eller årsmøtet som er øverste myndighet. Dette ble også trukket fram i høringsinnspill til forslaget til gjeldende reindriftslov.²⁷ Departementet vil også vise til at det foreslås at jordskifteretten skal få større kompetanse til prøving av bruksreglene, enn i dagens lov, se kapittel 7. Et mindretall som mener de er urettmessig behandlet, vil kunne bringe saken inn for jordskifteretten. Dette ble også trukket fram som et viktig hensyn i forarbeidene til gjeldende reindriftslov.²⁸ Med den utvidede kompetansen jordskifteretten kan få på interne forhold i reindriften, mener departementet at mindretallet har gode mekanismer for å få prøvd en sak, der de mener seg urettmessig behandlet.

²⁶ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) punkt 8.15.

²⁷ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) punkt 8.15.

²⁸ NOU 2001: 35 punkt 9.5.1.

Departementet vurderer det som en naturlig følge av at årsmøtet skal vedta bruksreglene, at uttalelser som kommer inn på årsmøtet ikke lengre skal legges ved oversendelsen til statsforvalteren. Departementet foreslår i stedet at protokoll fra årsmøtebehandlingen skal sendes sammen med bruksreglene, for å legge til rette for statsforvalterens legalitetskontroll, jf. reindriftsloven § 58 første ledd, jf. punkt 4.1.1 nedenfor.

Departementet foreslår at det skal fremgå eksplisitt av reindriftsloven at en beslutning av årsmøtet som hovedregel krever alminnelig flertall, med mindre annet er bestemt i loven.

Departementet foreslår at det skal fremgå eksplisitt av reindriftsloven § 49 at årsmøtet er den øverste myndigheten i distriktet, sml. aksjeloven § 5-1 hvor det fremgår at «[g]jennom generalforsamlingen utøver aksjeeierne den øverste myndigheten i selskapet.» Som en følge av dette tas nåværende reindriftslov § 50 annet ledd om årsmøtets uttalelsesrett bort.

Departementet vurderer det som hensiktsmessig at distriktsstyret fortsatt skal utarbeide forslag til bruksregler og distriktsplan i forkant av årsmøtet. Det foreslås at dette fremgår uttrykkelig i reindriftsloven § 58 og § 62 at distriktsstyret har denne oppgaven.

Departementet viser for øvrig til foreslåtte endringer i § 58, i kapittel 7 om reindriften tilgang til virkemidlene i jordskiftelova, se særlig punkt 7.3.5.1.

Forslag til § 49 nytt første ledd:

Gjennom årsmøte utøves distriktets øverste myndighet.

Som en følge av nytt første ledd, blir nåværende første til femte ledd til nytt annet til sjette ledd.

Forslag til endring i § 50 første ledd:

Årsmøtet skal:

1. *godkjenne* distriktsstyrets årsmelding og vedta årsregnskap
2. *vedta* distriktsstyrets forslag til bruksregler, jf. § 57
3. *vedta* distriktsstyrets forslag til distriktsplan, jf. § 62
4. velge leder for distriktsstyret etter § 43
5. fastsette regler for valg av styremedlemmer iht. § 43 annet ledd
6. fastsette godtgjørelse til medlemmene av distriktsstyret
7. fastsette tilskuddet pr. rein til distriktskassen, jf. § 46
8. velge revisor, eventuelt revisjonsutvalg, jf. § 48
9. *behandle* saker som noen med møterett på årsmøtet, senest en uke før årsmøtet ved henvendelse til distriktsstyret, har krevd behandlet
10. *behandle* andre saker som fremlegges av distriktsstyret.

Nåværende annet ledd oppheves. Tredje ledd blir nytt annet ledd, og fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

Forslag til endring i § 58:

§ 58. Utarbeidelse og godkjenning av bruksregler

Bruksreglene skal behandles og vedtas av distriktets årsmøte, jf. § 50 første ledd nr. 2. Beslutning om å endre bruksreglene krever flertall av de avgitte stemmer som er representert på årsmøtet, om ikke noe annet er bestemt i loven.

Forslag til bruksregler skal utarbeides av distriktsstyret i forkant av årsmøtet, og sendes lederne av siidaandelene i distriktet senest fire uker før årsmøtet holdes, jf. § 49 tredje ledd.

Regler om beitebruk etter § 59 skal utarbeides i samarbeid med distriktets siidaer. Det samme gjelder fastsettelse av reintall etter § 60.

Bruksreglene skal godkjennes av statsforvalteren. Statsforvalterens behandling skal, foruten en kontroll med at lovens regler for utarbeidelse av bruksregler er fulgt, også omfatte en vurdering av om bruksreglene gir grunnlag for en økologisk bærekraftig reindrift i distriktet. Protokoll fra årsmøtebehandlingen skal sendes statsforvalteren sammen med bruksreglene.

Hvis statsforvalteren ikke *godkjenner bruksreglene*, skal statsforvalteren bistå distriktet ved utarbeidelse av et nytt forslag som skal behandles etter reglene foran.

Hvis et flertall på distriktets årsmøte krever det, skal nye bruksregler utarbeides i henhold til reglene foran.

Reintallet for den enkelte siida, jf. § 60, skal forelegges for reindriftsstyret for endelig stadfesting og godkjenning.

Forslag om endringer i reindriftsloven § 62 første ledd og annet ledd punkt nr. 5 og nytt punkt nr. 6:

Distriktsstyret skal utarbeide *forslag til* distriktsplan for distriktet som skal inneholde de opplysninger om virksomheten i distriktet som er nødvendig for den offentlige planlegging.

Distriktsplanen skal vedtas av årsmøtet, jf. § 50 første ledd nr. 3.

Distriktsplanen skal inneholde:

[...]

5. eventuell inndeling i beitesoner,
6. *oversikt over gjeterhytter i distriktet, jf. § 21.*

Om forslag til endring av § 62 annet ledd nytt punkt nr. 6 vises det til omtalen i punkt 4.3.

3.2. Distriktskasse

3.2.1. Gjeldende rett

§ 46. Distriktskasse

I hvert distrikt skal det være en distriktskasse. Alle siidaandeler plikter å betale et årlig tilskudd til distriktskassen. Distriktskassens midler skal dekke godtgjørelse til distriktsstyrets medlemmer og andre utgifter til administrering av distriktet.

Tilskuddets størrelse beregnes pr. rein og fastsettes av distriktets årsmøte etter forslag fra distriktsstyret, jf. § 50 første ledd nr. 7. Distriktsstyret utregner tilskuddet for den enkelte siidaandel etter antall rein i siidaandelen, sytingsrein medregnet.

Vedtak om det tilskudd den enkelte siidaandelen skal betale, kan bringes inn for statsforvalteren, som kan endre vedtaket dersom tilskuddet ikke står i rimelig forhold til distriktets gjøremål. Krav om slik overprøving må fremsettes innen åtte uker etter at siidaandelen mottok underretning om vedtaket om tilskuddet.

Dersom tilskuddet ikke betales, mister siidaandelen sin stemmerett inntil skyldig beløp er betalt. Endelig vedtak om tilskudd er tvangsgrunnlag for utlegg.

Reindriftsloven § 46 slår fast at hvert reinbeitedistrikt skal ha en distriktskasse. Alle siidaandelene som tilhører distriktet, skal betale et årlig tilskudd til distriktskassen som beregnes etter antallet rein i siidaandelen. Midlene i distriktskassen skal dekke utgifter til administrering av distriktet, slik som for eksempel godtgjørelse til distriktsstyret, lønn til sekretær og dekning av reiseutgifter til møter.²⁹

3.2.2. Behov for lovendring

Bruk av distriktskassen er i dag begrenset til godtgjørelse til distriktsstyrets medlemmer og andre utgifter til administrering av distriktet. Departementet har fått innspill om at distriktene bør ha en større mulighet til å benytte distriktskassen også til å dekke utgifter knyttet til daglig drift av distriktet. Daglig drift kan for eksempel være utgifter til gjerder og anlegg eller innleie av arbeidskraft.

Departementet har også fått tilbakemelding fra reindriftnæringen om at det er ønskelig å kunne benytte distriktskassen som et virkemiddel som kan bidra til å sikre at bruksreglene følges opp. Et praktisk eksempel kan være at leder av siidaandel ikke oppfyller krav til deltakelse i siidaen i henhold til distriktets bruksregler. Dette kan føre til at siidaen får utgifter til å leie inn nødvendig arbeidskraft. I dag kan slike utgifter ikke dekkes av distriktskassen, men departementet har fått tilbakemelding fra reindriftnæringen om at det bør være mulig.

3.2.3. Departementets vurdering og forslag

Reindriftsloven av 1978 § 8 fjerde ledd regulerte forholdene rundt distriktskassen. Distriktskassens midler kunne brukes til administrasjon av distriktet, i tillegg var det åpnet for at kassen kunne brukes til andre fellesutgifter for distriktet. I lovforarbeidene til 2007-loven § 46, vises det til at bestemmelsen er en videreføring av daværende § 8 fjerde ledd.³⁰

²⁹ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) kapittel 10, merknader til § 46.

³⁰ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) kapittel 10, merknader til § 46.

Imidlertid er ikke muligheten for å dekke andre fellesutgifter for distriktet videreført i bestemmelsen.

Departementet vurderer at det bør være mulighet for å dekke distriktets driftsutgifter med distriktskassen, slik det var etter reindriftsloven av 1978.

Departementet foreslår derfor å åpne opp for at distriktskassen også kan benyttes til utgifter til daglig drift, i tillegg til utgifter til administrering av distriktet. På denne måten kan distriktet få et internt styringsverktøy som kan bidra til å sikre at bruksreglene følges opp.

Regler for bruk av distriktskassen kan fastsettes av distriktets årsmøte, jf. reindriftsloven § 57 annet ledd nr. 6 og nr. 8.³¹ Forslaget gjør at distriktskassen for eksempel kan benyttes om distriktet har behov for å leie inn nødvendig arbeidskraft. Videre kan distriktskassen benyttes for å betale for arbeid som noen av distriktets reieneiere utfører på vegne av distriktet. Årsmøtet kan også vedta at deler av tilskuddet som siidaandelene skal betale inn til distriktskassen, skal tilbakebetales ved oppfylt arbeidsplikt. Dette kan særlig være et virkemiddel som distriktet kan bruke for å motivere siidaandelslederne til å følge opp sine plikter etter bruksreglene.

Et eventuelt økonomisk tap som følge av slik innleie kan distriktet kreve dekket av siidaandelsleder på ordinær måte dersom det er grunnlag for det.

Forslag til endring i § 46 første ledd tredje punktum:

Distriktskassens midler skal dekke godtgjørelse til distriktsstyrets medlemmer og andre utgifter til administrering *og daglig drift* av distriktet.

³¹ Reindriftsloven § 57 annet ledd nr. 3 og tredje ledd nr. 4 i forslaget som her høres.

4. Bruksregler, reduksjon av reintall og distriktsplaner

4.1. Bruksreglene

4.1.1. Gjeldende rett

§ 57. Bruksregler

Det skal fastsettes bruksregler for forvaltningen og bruken av distriktets ressurser. Bruksreglene må ikke stride mot loven her.

Bruksreglene skal sikre en økologisk bærekraftig utnytting av distriktets beiteressurser og inneholde nærmere regler om:

1. beitebruk, jf. § 59
2. reintall, jf. § 60
3. bruk og vedlikehold av gjerder og andre fellesanlegg
4. bruk av motorisert kjøretøy
5. disponering av reindriftsfond, jf. § 47
6. forvaltning av distriktets øvrige midler
7. fordeling av arbeidsplikter og investeringer
8. andre forhold som det anses hensiktsmessig å regulere ved bestemmelser i distriktets bruksregler.

Der det er påkrevet, kan statsforvalteren pålegge to eller flere distrikter å utarbeide felles bruksregler for ett eller flere av de forhold som er nevnt i første ledd.

Reindriftsloven § 57 slår fast at hvert reinbeitedistrikt skal ha bruksregler for forvaltningen og bruken av distriktets ressurser. Bruksreglene utarbeides av distriktsstyret, og skal godkjennes av statsforvalteren, jf. reindriftsloven § 58 første ledd. Statsforvalteren skal her foreta en legalitetskontroll ved at lovens regler for utarbeidelse av bruksreglene er fulgt. Dette skal også omfatte en vurdering av om bruksreglene gir grunnlag for en økologisk bærekraftig reindrift i distriktet.

Ettersom bruksreglene skal sendes til statsforvalteren for godkjenning, blir de ansett som et saksdokument i henhold til offentleglova. Slike saksdokument er åpne for innsyn, med mindre annet følger av lov eller forskrift med hjemmel i lov, jf. offentleglova § 3.

Etter reindriftsloven av 1978 skulle distriktene ha en distriktsplan utarbeidet av distriktsstyret, jf. reindriftsloven av 1978 § 8 a. Med reindriftsloven av 2007 ble det besluttet at innholdet i distriktsplanen skulle fordeles på to dokument: bruksreglene som er regulert i § 57, og distriktsplanen som er regulert i § 62.

Det ble forutsatt at distriktsplanen skulle inneholde opplysninger om reindriften i distriktet som i første rekke er av betydning for den offentlige planleggingen.³² Videre ble det forutsatt at bruksreglene skulle erstatte de «mer interne delene» av daværende distriktsplan.³³

³² Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) punkt 8.19.

³³ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) punkt 8.16.

I § 57 annet ledd nummer 1 til 7 er det listet opp forhold som bruksreglene skal inneholde nærmere regler om. Oppstillingen gir uttrykk for et minimumskrav fra lovgivers side.

Distriktet kan i bruksreglene også innta «andre forhold som det anses hensiktsmessig å regulere», jf. § 57 annet ledd nr. 8. I lovutvalgets forslag trekkes blant annet regler om geahčadeapmi (innsyn), skilling o.l. frem som andre forhold som kan reguleres gjennom bruksreglene.³⁴ Dette kommer også til uttrykk i bestemmelsene i reindriftsloven kapittel 4, se for eksempel § 29 tredje ledd om innsyn eller § 30 tredje ledd om behandling av andre siidaers rein.

4.1.2. Behov for lovendring

4.1.2.1. Bruksregler unntatt offentlighet

Det finnes i dag ingen hjemmel for å unnta innsyn i bruksreglene. Departementet har fått flere innspill om at bruksreglene, som et internt styringsdokument, bør være unntatt offentlighet. Bruksreglene regulerer i hovedsak interne anliggender,³⁵ som for eksempel vaktplan, arbeidsplikter og investeringer, forvaltning av distriktets midler mv. Etter departementets vurdering er ikke dette opplysninger som er av allmenn interesse, og hensynet til offentlighet gjør seg derfor ikke gjeldende.

Departementet har fått tilbakemelding om at reindriftsnæringen er tilbakeholden med å innta interne anliggender i et dokument som er åpent for innsyn. Bruksreglene oppfyller i hovedsak kun lovens minimumskrav, og distriktene får derfor ikke utnyttet muligheten som ligger i detaljerte bruksregler.

4.1.2.2. Innholdet i bruksreglene

Bruksreglene har ikke blitt det verktøyet for forvaltningen av distriktenes ressursers, som forutsatt ved innføring av 2007-loven. En del av forklaringen er pekt på i punkt 4.1.2.1. Departementet har fått innspill på at det har vært ulike oppfatninger i distrikter og hos forvaltningen om hvilke regler bruksreglene *skal* inneholde, og hvilke regler bruksreglene eventuelt *kan* inneholde. For eksempel er bestemmelser om arbeidsplikter og investeringer lite utbredt i bruksreglene, men dette er likevel et krav til bruksregelens innhold. Enkelte distrikter har ønsket å kunne ta inn bestemmelser om slakte- og produksjonskrav i bruksreglene, men det har det vært tvil om dette kan tas inn i bruksreglene, og har derfor ikke blitt gjennomført.

4.1.3. Departementets vurdering og forslag

4.1.3.1. Bruksregler unntatt offentlighet

Departementet foreslår at bruksreglene som hovedregel skal være unntatt offentlighet. Da bruksreglene ble innført med reindriftsloven av 2007, var det forutsatt at dette skulle være et internt styringsverktøy som ikke var ment å være tilgjengelig for offentligheten.³⁶ Det var

³⁴ NOU 2001: 35 punkt 11.9.1.

³⁵ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) punkt 8.16.

³⁶ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) punkt 8.16.

distriktsplanen som skulle angi opplysninger om distriktets virksomhet som offentligheten hadde interesse av.³⁷

Departementet vurderer at det er gode grunner for at bruksreglene som hovedregel skal unntas offentlighet. Bruksreglene er forutsatt å regulere interne forhold som vaktplan, arbeidsplikter og investeringer, forvaltning av distriktets midler mv. Distriktene skal i henhold til reindriftsloven § 62 ha en distriktsplan, som skal inneholde opplysninger om flyttmønstre, oversikt over årstidsbeiter og annen arealbruk, gjerder og anlegg mv. Departementet forutsetter at opplysningene i distriktsplanen fortsatt skal være åpent tilgjengelig, og det offentliges behov for opplysninger om arealbruk vil på denne måten ivaretas.

Departementet vurderer at reindriftsmyndighetene fortsatt skal ha tilgang til distriktets bruksregler, av hensyn til reindriftsmyndighetenes forvaltningsansvar.

4.1.3.2. Innholdet i bruksreglene

Bestemmelsene om bruksregler i reindriftsloven, er bygget opp på modell fra reglene i lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger § 3-7.³⁸ Denne bestemmelsen skiller imidlertid tydelig på hva som skal med i allmenningens bruksregler, og hva allmenningens bruksregler kan inneholde. Departementet ser det som hensiktsmessig at et slikt skille innarbeides i reindriftsloven § 57 og foreslår derfor å endre § 57 for å tydeliggjøre hvilke regler bruksreglene kan, og skal inneholde. Departementet foreslår at bruksreglene som et minstekrav skal inneholde regler om det som angår distriktets felles ressurser: beitebruk, reintall, forvaltning av distriktets midler, bruk av motorisert kjøretøy, og bruk og vedlikehold av gjerder og andre fellesanlegg, jf. forslag til § 57 første ledd.

Det er viktig å gi distriktene handlingsrom, slik at bruksreglene kan tilpasses forholdene i distriktet. Andre forhold kan derfor fastsettes i bruksreglene, dersom distriktet vurderer at det er behov for slike regler, jf. forslag til § 57 annet ledd. Dette er forhold som ikke direkte angår distriktets felles ressurser, men som det likevel kan være hensiktsmessig å ha regler om: krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaens daglige drift, fordeling av arbeidsplikter og investeringer, og slakte- og produksjonskravkrav.

Et slakte- og produksjonskrav i bruksreglene kan fastsettes på ulike måter, men departementet forutsettes at det i alle tilfeller må ligge til grunn et likhetsprinsipp. Det kan for eksempel fastsettes slaktekrav knyttet til uttak av kalv og til ønsket alders- og flokksammensetting i distriktet, eller et krav om produksjon av et bestemt antall kilo reinkjøtt pr. livdyr. Andre måter kan også være aktuell.

Departementet vurderer at siidaandelsleders eventuelle brudd på slakte- og produksjonskrav, fastsatt i bruksreglene, fortsatt skal sanksjoneres av statsforvalteren etter reindriftsloven § 77, jf. forskrift om avgift ved brudd på bruksregler § 1 annet ledd nr. 3.³⁹

³⁷ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) punkt 8.19.

³⁸ NOU 2001: 35 punkt 11.9.1.

³⁹ Forskrift 7. november 2011 nr. 1083 om avgift ved brudd på bruksregler etter reindriftsloven.

Departementet påpeker at listen over forhold som kan inntas i bruksreglene ikke er ment å være uttømmende. For eksempel kan det fastsettes regler for utøvelse av reindrift etter reindriftenloven kapittel 4, og regler om hvordan distriktet vil håndtere brudd på distriktets bruksregler internt. Videre kan det være distrikter som ønsker å ha en bedre oppfølging av sitt eget reintall, og derfor fastsetter regler for reintallsoppfølging, herunder tellinger organisert av distriktet. Distriktet kan fastsettes planer for hvor fremtidige hytter og gjerder skal plasseres i distriktet, slik at distriktet får en helhetlig plan for dette.

Forslag til endringer i § 57:

§ 57. Bruksregler

Det skal fastsettes bruksregler for forvaltningen og bruken av distriktets ressurser. Bruksreglene må ikke stride mot loven her.

Bruksreglene skal sikre en økologisk bærekraftig utnytting av distriktets beiteressurser og *skal* inneholde nærmere regler om:

1. beitebruk, jf. § 59
2. reintall, jf. § 60
3. *forvaltning av distriktets midler, herunder disponering av distriktskasse og reindriftsfond, jf. §§ 46 og 47*
4. bruk av motorisert kjøretøy
5. bruk og vedlikehold av gjerder og andre fellesanlegg.

Bruksreglene kan dessuten inneholde nærmere regler om:

1. *krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaens daglige drift*
2. *fordeling av arbeidsplikter og investeringer*
3. *slakte- og produksjonskrav*
4. *andre forhold som det anses hensiktsmessig å regulere ved bestemmelser i distriktets bruksregler.*

Der det er påkrevet, kan statsforvalteren pålegge to eller flere distrikter å utarbeide felles bruksregler for ett eller flere av de forhold som er nevnt i *andre og tredje ledd*.

Bruksreglene er unntatt offentlighet. Reindriftnmyndighetene har likevel tilgang til bruksreglene.

4.2. Reduksjon av reintall

4.2.1. Gjeldende rett

§ 60. Reintall

I bruksreglene, jf. § 57, skal det fastsettes et øvre reintall for den enkelte sommersiida. Reintallet skal fastsettes ut fra det beitegrunnlag som siidaen disponerer. Det skal i bruksreglene gjøres nærmere rede for de drifts- og beitemessige vurderinger som ligger til grunn for det fastsatte reintallet. Der det er påkrevet for å få en forsvarlig bruk av vinterbeitene, kan det også fastsettes et reintall for de forskjellige vintersiidaene.

En vintersiida eller annen gruppering kan be om at det fastsettes et eget reintall for dem.

Overstiger reintallet i siidaen det reintall som er fastsatt etter første eller annet ledd, skal siidaen utarbeide en reduksjonsplan. Dersom siidaen ikke gjør dette, eller ikke klarer å gjennomføre planen, skal hver siidaandel redusere det overskytende antall forholdsmessig. Reindrifststyret har ansvar for at en slik reduksjon gjennomføres. Det skal settes frister for utarbeidelse av plan og gjennomføring av reintallsreduksjon.

Det kan fastsettes et øvre reintall pr. siidaandel. En reduksjon av siidaens reintall i henhold til tredje ledd skal i så fall skje ved at de siidaandeler som har et reintall som overstiger det fastsatte reintall for siidaandelen, først reduserer ned til det fastsatte reintallet.

Når særlige grunner foreligger, kan statsforvalteren fastsette et øvre reintall per siidaandel. Departementet kan gi bestemmelser om når statsforvalteren plikter å gjøre det, og om hvordan reintallet skal fastsettes.

Når statsforvalteren har fattet vedtak etter femte ledd, kan to eller flere siidaandeler gjennom enighet bestemme en annen reintallsfordeling så lenge de holder seg innenfor disse siidaandelenes samlede reintall.

Departementet kan ved forskrift gi utfyllende bestemmelser om fastsettelse av reintall. Slik forskrift kan avgrenses til å gjelde ett eller flere reinbeitedistrikter eller ett eller flere reinbeiteområder.

Regulering av reintall er et tema som lenge har fått stor oppmerksomhet, og som har krevd betydelig arbeid, både i næringen og hos myndighetene.⁴⁰ Dette gjelder både lovens krav om at det skal fastsettes et reintall for den enkelte sommersiida, og oppfølgingen gjennom prosesser for reduksjon av et for høyt reintall.

Reindrifstloven § 60 inneholder regler om reintall. Ved utarbeidelsen av reindrifstloven av 2007 var departementet bevisst på å utforme en modell hvor siidaen selv fikk anledning til å gjennomføre nødvendig reintallstilpasning, i tilfeller hvor det faktiske reintallet oversteg det fastsatte. Intensjonen var at myndighetene bare skulle involveres hvor siidaen ikke ville gjennomføre eller lykkes med reintallsreduksjonen.⁴¹

⁴⁰ Meld. St. 32 (2016-2017) punkt 7.2.3.

⁴¹ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) punkt 8.18.

Utgangspunktet er at hvis reintallet i siidaen overstiger det reintall som er fastsatt, skal siidaen utarbeide en reduksjonsplan. Dersom siidaen ikke gjør dette, eller ikke klarer å gjennomføre planen, skal hver siidaandel redusere det overskytende antall forholdsmessig. Reindrifststyret har ansvaret for at en slik reduksjon gjennomføres, jf. § 60 tredje ledd.

Det kan også fastsettes et øvre reintall per siidaandel. Om dette er gjort skal en reduksjon skje ved at de siidaandeler som har et reintall som overstiger det fastsatte reintall for siidaandelen, først reduserer ned til det fastsatte reintallet, jf. § 60 fjerde ledd.

Da reindrifstloven av 2007 trådte i kraft startet en omfattende prosess med fastsetting av øvre reintall for alle reinbeitedistriktene.⁴² Prosessen pågikk helt frem til det i 2012 var fastsatt reintall som var endelig godkjent av reindrifststyret for alle distriktene. Etter reintallsfastsettingen ble det beregnet at reintallet i Finnmark var 42 000 dyr over det som var fastsatt som øvre reintall. Det ble derfor igangsatt en omfattende reduksjonsprosess av reindrifststyret sommeren 2012. Distriktene/siidaene fikk da en frist for utarbeidelse av reduksjonsplan, men det var svært få distrikt som utarbeidet slike planer innen gitt frist. Det endte til slutt med at reindrifststyret i løpet av 2013 vedtok frister for pålegg om forholdsmessig reduksjon av reintallet for totalt 231 siidaandeler i Finnmark.⁴³

Etter dette fulgte en omfattende klagerunde. Totalt klaget 85 av siidaandelene på pålegget om forholdsmessig reduksjon. Reindrifststyret opprettholdt egne vedtak i 77 saker, som ble sendt til departementet for behandling i begynnelsen av desember 2013. I februar 2014 var klagen stort sett ferdigbehandlet i departementet, og ingen fikk medhold i sine klager.⁴⁴

Lederen i en av siidaandelene som hadde blitt pålagt forholdsmessig reduksjon, i medhold av reindrifstloven § 60 tredje ledd andre punktum, gikk også til sak mot staten i *HR-2017-2428-A*. Reineieren hevdet at vedtaket om forholdsmessig reduksjon var ugyldig fordi det var i strid med FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27 og/eller Den europeiske menneskerettskonvensjon protokoll 1 artikkel 1 (EMK P1-1). Høyesterett kom i motsetning til de tidligere instanser til at vedtaket var gyldig. Et flertall på fire dommere kom til at vedtaket ikke krenket reineierens rettigheter etter SP artikkel 27, og Høyesterett kom enstemmig til at vedtaket ikke krenket EMK P1-1. Som argument for at SP artikkel 27 ikke var krenket viste Høyesterett blant annet til reindrifstlovens primære løsning om at siidaen selv kan bestemme hvordan reduksjon skal skje og at man også kan bli enige om å skjerme de minste reineierne ved å selv fastsette reintall på siidaandelnivå. Siidaen kunne med andre ord selv påvirke hvordan belastningen skulle fordeles siidaandelene imellom.

Etter reintallsprosessen i perioden 2012-2015 var det i større grad oppnådd samsvar mellom øvre fastsatt reintall og det faktiske reintallet i Finnmark. Noen av siidaandelene valgte imidlertid å øke sine reintall for en eventuell fremtidig reduksjonsprosess, såkalt

⁴² Se Meld. St. 32 (2016-2017) kapittel 7.2.3.1 hvor det redegjøres for prosessen.

⁴³ Meld. St. 32 (2016-2017) punkt 7.2.3.2.

⁴⁴ Meld. St. 32. (2016-2017) punkt 7.2.3.2.

posisjonering.⁴⁵ Historiske reintallsoversikter viser også at enkelte reineiere startet posisjoneringen allerede når forslag til ny reindrifftslov ble lagt frem i NOU 2001: 35 *Forslag til endringer i reindrifftsloven*.

Posisjonering innebærer at noen reineiere/siidaandeler lar reintallet vokse ved å redusere uttaket av slakterein i ett eller flere år, med sikte på å oppnå et best mulig resultat ved en senere forholdsmessig reduksjon.⁴⁶ Regelverket har ingen effektive mekanismer som har forhindret dette. Utfordringen ligger i at en reduksjonsplan krever enighet.⁴⁷ En siidaandel som har posisjonert seg, kan derfor ved å motsette seg enhver reduksjonsplan, tvinge siidaen inn i en forholdsmessig reduksjon.

Ved en forholdsmessig reduksjon, vil samtlige av siidaandelene måtte redusere reintallet, også dem som lojalt har forholdt seg til det fastsatte reintallet til siidaen. Samtidig vil reintallet for siidaandelen som har posisjonert seg i sum ha økt i forhold til de andre. Regelen slår med andre ord positivt ut for de som har økt sitt reintall.

Problemet forsterkes ved at regelen om forholdsmessig reduksjon i reindrifftsloven § 60 tredje ledd, som var forutsatt å være en unntaksbestemmelse,⁴⁸ er blitt praktisert som den klare hovedregelen ved reintallsreduksjon.

All den tid en reduksjonsplan krever enighet, har siidaen selv en svært begrenset mulighet for å regulere reintallet til siidaandelene. Etter reindrifftsloven § 60 fjerde ledd har distriktet en mulighet for å fastsette et øvre reintall per siidaandel. Muligheten er imidlertid snever, ettersom Høyesterett i HR-2019-2395-A fastslo at denne muligheten ikke kan benyttes som ledd i en reduksjonsprosess.⁴⁹ Hensynene som flertallet i Høyesterett begrunnet avgjørelsen med i HR-2019-2395-A, vil også kunne gjøre seg gjeldende i tilfeller hvor virkningen av en fastsetting av et øvre reintall per siidaandel vil medføre en reduksjon.⁵⁰

I 2016 ble reindrifftsloven endret gjennom innføringen av reindrifftsloven § 60 femte ledd, med tilhørende forskrift.⁵¹ Her åpnes det for at statsforvalteren kan fastsette reintall på siidaandelsnivå for inntil fem år av gangen, når særlige grunner foreligger. Hensikten med denne endringen var å stoppe nye runder med reintallsøkning og posisjonering.⁵²

⁴⁵ Meld. St. 32 (2016-2017) punkt 7.2.3.3.

⁴⁶ Meld. St. 32 (2016-2017) punkt 7.2.3.3.

⁴⁷ HR-2017-2428-A avsnitt 36.

⁴⁸ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) punkt 8.18 s. 46.

⁴⁹ HR-2019-2395-A, se særlig avsnitt 88.

⁵⁰ Slik det også er forutsatt av Indre og Østre Finnmark tingrett i 18-050767TVI-TIOF/TTAN. Spørsmålet i saken var om distriktsstyret i medhold av reindrifftsloven § 60 fjerde ledd kunne fastsette et øvre reintall for siidaandelene i en siida, dersom virkningen av fastsettingen faktisk ville medføre en reintallsreduksjon for en siidaandel. Indre og Østre Finnmark tingrett kom til at reindrifftsloven § 60 fjerde ledd ikke åpnet for dette, selv om det samlede reintallet i siidaen var under det øvre reintallet fastsatt av reindrifftsstyret og siidaen ikke var i en pålagt reduksjonsprosess.

⁵¹ Prop. 93. L (2015-2016) Endringer i reindrifftsloven (reintall pr. siidaandel).

⁵² Meld. St. 32 (2016-2017) punkt 7.2.3.3.

4.2.2. Behov for lovendring

Regulering av reintallet er som nevnt et tema som lenge har fått stor oppmerksomhet, og som har krevd betydelig arbeid, både fra reindriftsnæringen og hos myndighetene. Intensjonen med modellen i reindrifftsloven § 60 tredje ledd, er at siidaen selv skal utarbeide reduksjonsplan. Kravet om at en reduksjonsplan krever enighet har imidlertid gjort at lovens primære løsning ikke har fungert etter intensjonen. Konsekvensen er at regelen om forholdsmessig reduksjon er blitt praktisert som den klare hovedregelen.

I reindriftsnæringen er det misnøye med reduksjonsmodellen i reindrifftsloven § 60, og hvordan regelverket åpner for posisjonering. Ordningen med forholdsmessig reduksjon har liten aksept, noe som illustreres av klagerunden i 2013 og 2014. Prosessen med tvungen forholdsmessig reduksjon har vært nødvendig, men konsekvensene ut over reduksjon ned til det fastsatte reintallet, har vært uønskede.

Prosessen bidro til å skape en mistillit til myndighetene, som fortsatt preger dagens forvaltning av reintallet. Det er saken i HR-2017-2428-A et illustrerende eksempel på. Posisjoneringen som reduksjonsbestemmelsen åpner for, har også medført et dårligere samarbeidsklima internt i reindrifften.

Et flertall av siidaandelene som fikk reduksjonsvedtak mot seg, og som har redusert i henhold til vedtakene, har senere forholdt seg til reintallet i reduksjonsvedtakene og ikke økt sitt reintall utover dette. Dette med en forventning om at de, siden de ikke har økt reintallet, kunne beholde reintallet også i framtiden. I tilfeller hvor det har vært gjennomført nye runder med forholdsmessig reduksjon, har siidaandelene som har posisjonert seg kommet best ut av prosessen. Det har derfor fremstått som den eneste fornuftige tilpasningen for flere og flere av siidaandelene å øke sitt reintall for ikke å bli marginalisert. Systemet er derfor reintallsdrivende.

Departementet har forsøkt å avbøte muligheten for posisjonering gjennom innføringen av reindrifftsloven § 60 femte ledd, med tilhørende forskrift.⁵³ Her åpnes det for at statsforvalteren kan fastsette reintall på siidaandelsnivå for inntil fem år av gangen, når særlige grunner foreligger. Hensikten med denne endringen var å stoppe nye runder med reintallsøkning og posisjonering.⁵⁴

Tilbakemeldingen fra reindriftsnæringen er at bestemmelsen ikke løser problemet med posisjonering, den utsetter bare posisjoneringen i noen år. Dersom en siida får fastsatt reintall på siidaandelsnivå, hjelper dette i første del av perioden, men deretter kan siidaandelene starte tilpasningen med økning av reintallet fram mot utløpet av perioden. Om reintallet i siidaen igjen går over det fastsatte, vil det mest sannsynlig ikke oppnås enighet om en reduksjonsplan. I slike tilfeller vil man da stå igjen med to muligheter. Det kan enten fastsettes øvre reintall pr. siidaandel for en ny periode. Dette kan utsette posisjoneringen. Eller så må det foretas en ny forholdsmessig reduksjon med utgangspunkt i siste melding om

⁵³ Prop. 93. L (2015-2016) Endringer i reindrifftsloven (reintall pr. siidaandel).

⁵⁴ Meld. St. 32 (2016-2017) punkt 7.2.3.3.

reindrift, som kan gi nye uheldige utslag på grunn av posisjonering. I begge tilfeller vil dette skape en usikker situasjon for reieneierne i distriktet.

For øvrig vurderer departementet det slik at dagens system ikke i tilstrekkelig grad støtter opp om de reindriftspolitiske målene om en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift. Et system som er reintallsdrivende utfordrer det reindriftspolitiske målet om en økologisk bærekraftig reindrift. Videre bidrar forholdsmessige reduksjoner til en uforholdsmessig skjevfordeling av reintallet i siidaen. Skjevfordelingen kan bidra til at færre kan leve av reindriften og at utøvere til slutt velger å gå ut av næringen. En slik utvikling er ikke i samsvar med verken målet om økonomisk eller kulturell bærekraft.

4.2.3. Departementets vurdering og forslag

Departementet legger her frem forslag om ny § 60 a om reduksjon av reintall. Forslaget som presenteres har som hovedformål å få bukt med posisjonering av reintall og gi siidaen større mulighet til selv å utforme en egen reduksjonsplan. Gjennom konsultasjoner med NRL og Sametinget er det oppnådd enighet om prinsippene i forslaget som her legges frem, og at forslaget skal høres.

Departementets forslag er at dagens ordning med forholdsmessig reduksjon bør erstattes med en regel som ikke åpner for samme grad av posisjonering, og som heller ikke er reintallsdrivende.

Om målsettingen bak dagens ordning i reindriftsloven § 60 står det i forarbeidene:

«Et system for styring og forvaltning som mangler legitimitet i næringen, vil stå i fare for å være uten nevneverdig praktisk effekt i forhold til de målsettinger som ligger til grunn. Utfordringen er derfor å utforme regler der prosessen med reintallsfastsettelse starter hos næringen selv, samtidig som det også finnes effektive mekanismer for offentlig ressurskontroll. Her er det behov for et mer fleksibelt sanksjonsapparat der reduksjon av reinflokk med tvang kun vil være aktuelt i helt spesielle og ekstraordinære tilfeller.»⁵⁵

Departementet er klar på at den samme målsettingen fortsatt bør ligge til grunn for reglene om reintallsregulering, herunder at prosessen starter hos næringen selv. For å lykkes med dette ser departementet det som avgjørende med en revitalisering av siidaens mulighet for selv å utarbeide en reduksjonsplan. Dagens situasjon, hvor en enkelt siidaandel har vetorett til å blokkere en reduksjonsplan som siidaen ellers er enig om, anses som en uønsket situasjon.

Departementet foreslår at utgangspunktet skal være som i dag. Det er kun dersom siidaen overstiger sitt øvre fastsatte reintall, at det vil være nødvendig med en reduksjonsprosess. Det vil fortsatt være reindriftsstyret som har et overordnet ansvar for at reduksjonen gjennomføres. I en slik prosess skal utgangspunktet fortsatt være at reindriftsstyret ber siidaen om å utarbeide en reduksjonsplan, og setter frister for gjennomføringen.

⁵⁵ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) punkt 8.18 s. 45.

Det foreslås at siidaen gis to muligheter ved utarbeidelsen av en reduksjonsplan. Siidaen kan for det første bli enig om et ulikt reintall per siidaandel. En slik beslutning krever enstemmighet blant alle siidaandelslederne. Denne muligheten finnes allerede i dag i § 60 tredje ledd første punktum. Departementet mener det er viktig at siidaen beholder en slik fleksibilitet.

En annen mulighet er at siidaen ved flertall kan beslutte at siidaandelene som overstiger en bestemt grense, må redusere. En viktig forutsetning er at grensen er lik for alle siidaandelene. Siidaen kan beslutte at grensen skal settes på et slikt nivå at den vil ta hele den nødvendige reduksjonen, uten at det kreves noen ytterligere reduksjon. Alternativt kan siidaen ved flertall beslutte at grensen skal settes på et slikt nivå at den tar deler av reduksjonen, men ikke hele. I så fall må siidaen samtidig beslutte at den resterende delen av reduksjonen skal gjennomføres forholdsmessig for alle siidaandelene.

Disse alternativene vil gi siidaen en større fleksibilitet til selv å beslutte hvordan fordelingen av reduksjonen skal skje for siidaandelene.

En siidas mulighet for utarbeidelse av reduksjonsplan kan beskrives med et eksempel, hvor vi tenker oss en siida som består av fire siidaandeler, og som har et øvre fastsatt reintall på 1600 rein (se tabell 4.1).

	Reintall
Siidaandel A	800
Siidaandel B	400
Siidaandel C	300
Siidaandel D	100
Totalt	1600

Tabell 4.1

I løpet av årene øker reintallet til 2100 rein, slik at siidaen har 500 rein for mange (tabell 4.2).

	Reintall
Siidaandel A	900
Siidaandel B	400
Siidaandel C	600
Siidaandel D	200
Totalt	2100

Tabell 4.2

Siidaen må utarbeide en reduksjonsplan. Nedenfor illustreres tre ulike eksempler for reduksjonsplan, i henhold til departementets forslag.

Eksempel 1: Siidaen beslutter (enstemmig) en reduksjonsplan med et ulikt reintall per siidaandel (se tabell 4.3).

	Reintall (før reduksjon)	Besluttet reintall pr. siidaandel	Reduksjon pr. siidaandel
Siidaandel A	900	800	- 100
Siidaandel B	400	400	
Siidaandel C	600	200	- 400
Siidaandel D	200	200	
Totalt	2100	1600	- 500

Tabell 4.3

Eksempel 2: Siidaen beslutter (ved flertall) at det settes en grense på 500 rein. Siidaandelene med mer enn 500 rein må redusere. Med en grense på 500 rein er det dermed redusert ned til siidaens fastsatte øvre reintall på 1600 rein. (se tabell 4.4).

	Reintall (før reduksjon)	Reduksjon over 500 rein	Reintall etter reduksjon
Siidaandel A	900	- 400	500
Siidaandel B	400		400
Siidaandel C	600	- 100	500
Siidaandel D	200		200
Totalt	2100	- 500	1600

Tabell 4.4

Eksempel 3: Siidaen beslutter (ved flertall) at det settes en grense på 650 rein. Denne grensen tar ikke hele den nødvendige reduksjonen på 500 rein. Resterende 250 rein må reduseres forholdsmessig på alle fire siidaandeler. Alle siidaandeler må redusere sitt reintall med 13,5 prosent (se tabell 4.5).

	Reintall (før reduksjon)	Reduksjon over 650 rein	Reintall under grense	Forholdsmessig reduksjon, 13,5 %	Reintall etter reduksjon
Siidaandel A	900	- 250	650	- 88	562
Siidaandel B	400		400	- 54	346
Siidaandel C	600		600	- 81	519
Siidaandel D	200		200	- 27	173
Totalt	2100	- 250	1850	- 250	1600

Tabell 4.5

Departementet foreslår videre at hvis siidaen kommer til enighet om en reduksjonsplan, så skal reindriftsstyret ha kompetanse til følge opp siidaens reduksjonsplan, om nødvendig gjennom bruk av sanksjonsbestemmelsene i reindriftsloven kapittel 11.

Etter nåværende § 60 tredje ledd er det slik at dersom siidaen ikke klarer å gjennomføre planen, så må reindrifststyret foreta en forholdsmessig reduksjon. En konsekvens av dette er at en siidaandel kan fremtvinge en forholdsmessig reduksjon ved å ikke forholde seg til den vedtatte reduksjonsplanen. Departementets forslag innebærer at reindrifststyret i slike tilfeller kan sanksjonere mot den enkelte siidaandel som ikke følger planen. Reindrifststyret pålegg mot siidaandelene vil da være forankret i, og begrenset av, siidaens egen reduksjonsplan. Forslaget skal gi siidaen en trygghet i at den vedtatte reduksjonsplanen faktisk følges opp.

Om siidaen ikke kommer til enighet om en reduksjonsplan, enten med et ulikt reintall eller en øvre grense, foreslås det at reindrifststyret kan vedta tvungen reduksjon som innebærer et likt reintall for alle siidaandelene. I praksis vil dette skje ved at reindrifststyret fatter likelydende vedtak for hver siidaandel som tilhører siidaen. Reindrifststyret fatter likelydende vedtak for alle siidaandelene i siidaen også i dag, da med en forholdsmessig reduksjon. Forskjellen mellom dagens bestemmelse og departementets forslag er at beregningsmetoden endres. Ved en forholdsmessig reduksjon vil alle siidaandelene få en lik prosentuell byrde. I departementets forslag vil siidaandelene få et likt reintall som siidaandelen må redusere til.

Departementet vurderer at dette forslaget kan revitalisere siidaens mulighet for selv å utarbeide en reduksjonsplan. Dagens regel om forholdsmessig reduksjon gir, som redegjort for ovenfor, en siidaandel som har posisjonert seg et klart insentiv til å motsette seg en reduksjonsplan. Ved å åpne for at et flertall i siidaen kan vedta et øvre tak, så vil det gi en annen dynamikk i prosessen med å utarbeide en reduksjonsplan. Etter forslaget vil det være siidaandelen som gjennom posisjonering har økt reintallet sitt på bekostning av de andre, som har størst insentiv til å komme til enighet om en reduksjonsplan, slik at saken ikke går til reindrifststyret.

At det i større grad legges til rette for at det er siidaen selv som skal beslutte hvordan en reduksjon skal gjennomføres, vurderer departementet som positivt. Det kan gi reduksjonsplanen større legitimitet, noe som igjen kan føre til at den i større grad respekteres og følges opp uten at reindrifststyret involveres. På bakgrunn av dette vurderer departementet at det bare unntaksvis vil være behov for at reindrifststyret vedtar en reduksjon ned til et likt reintall. Dette er i tråd med hvordan den nåværende reintallsreguleringsmodellen var ment å fungere.

Om det foreslåtte systemet skal fungere etter målsettingen, vurderer departementet det som avgjørende at reindrifststyret gis hjemmel til å vedta reduksjon ned til et likt reintall for alle siidaandelene, i tilfeller hvor siidaen ikke blir enig om en reduksjonsplan. En slik hjemmel kan gi siidaandelene som har posisjonert seg et insentiv til å bidra i utarbeidelsen av siidaens reduksjonsplan. Om det nåværende systemet med forholdsmessig reduksjon beholdes, vil disse siidaandelene fortsatt tjene på at det ikke oppnås enighet om en reduksjonsplan, og at saken går til reindrifststyret.

En naturlig konsekvens av lovforslaget er at nåværende reindrifstlov § 60 femte ledd om statsforvalterens kompetanse til å fastsette øvre reintall pr. siidaandel tas bort. Det foreslås for øvrig ingen materielle endringer i bestemmelsene om fastsettelse av reintall.

Departementet foreslår å dele opp nåværende § 60 i to bestemmelser. Dette innebærer at bestemmelser om fastsettelse av reintall beholdes i § 60, mens bestemmelser om reintallsreduksjon gis i en egen bestemmelse i § 60 a.

Hvorvidt myndighetenes kompetanse til å gjøre inngrep i en siidaandel sitt reintall var i tråd med SP artikkel 27 og/eller EMK P1-1, var gjenstand for prøving i Høyesteretts avgjørelse i HR-2017-2428-A. I den konkrete saken la Høyesterett vekt på at regelverket om reintallsreduksjon var gitt i reindriftsutøvernes interesse som gruppe og hadde en rimelig og objektiv begrunnelse. Høyesterett la også vekt på at reindriftslovens primære løsning var at siidaen selv kunne bestemme hvordan reduksjon skulle skje og at man også kunne bli enige om å skjerme de minste reieneierne ved å selv fastsette reintall på siidaandelsnivå. Dette fikk avgjørende betydning for at Høyesterett konkluderte med at vedtaket var gyldig og i tråd med SP artikkel 27 og EMK P1-1. Departementet vurderer at forslaget som her sendes på høring vil gi siidaen økt fleksibilitet til selv å bestemme hvordan reduksjonen skal skje, og være et mer effektivt hjelpemiddel dersom siidaen ønsker å skjerme de minste siidaandelene.

Alternativet til departementets forslag er å beholde dagens system. Departementet vil særlig peke på nåværende § 60 femte ledd, som ble innført for å få bukt med posisjonering, jf. punkt 4.2.2 ovenfor. Departementet ber også om innspill på eventuelle tilpasninger som kan forbedre dagens system.

Forslag til endring i § 60:

§ 60. Fastsettelse av reintall

I bruksreglene, jf. § 57, skal det fastsettes et øvre reintall for den enkelte sommersiida. Reintallet skal fastsettes ut fra det beitegrunnlag som siidaen disponerer. Det skal i bruksreglene gjøres nærmere rede for de drifts- og beitemessige vurderinger som ligger til grunn for det fastsatte reintallet. Der det er påkrevet for å få en forsvarlig bruk av vinterbeitene, kan det også fastsettes et reintall for de forskjellige vintersiidaene.

En vintersiida eller annen gruppering kan be om at det fastsettes et eget reintall for dem.

Det kan fastsettes et øvre reintall pr. siidaandel.

Departementet kan ved forskrift gi utfyllende bestemmelser om fastsettelse av reintall. Slik forskrift kan avgrenses til å gjelde ett eller flere reinbeitedistrikter eller ett eller flere reinbeiteområder.

Forslag til ny § 60 a:

§ 60 a. Reduksjon av reintall

Overstiger reintallet i siidaen det reintall som er fastsatt etter § 60, skal siidaen utarbeide og gjennomføre én av følgende reduksjonsplaner:

- a. et ulikt reintall for hver siidaandel. En slik beslutning krever enstemmighet blant lederne av siidaandelene, eller*
- b. en lik øvre grense for hver siidaandel. Dersom dette ikke er tilstrekkelig, må hver siidaandel redusere det overskytende antall forholdsmessig. En slik beslutning krever tilslutning fra et flertall blant lederne av siidaandelene.*

Reindrifststyret har ansvar for at det settes frister for utarbeidelse av reduksjonsplan og gjennomføring av reintallsreduksjon. Dersom siidaen ikke klarer å gjennomføre en reduksjonsplan etter første ledd bokstav a eller b, skal reindrifststyret foreta reduksjonen med grunnlag i siidaens reduksjonsplan.

Dersom siidaen ikke utarbeider en reduksjonsplan, skal reindrifststyret foreta en reduksjon som innebærer et likt reintall for alle siidaandelene i siidaen.

4.3. Distriktsplan

4.3.1. Gjeldende rett

§ 62. Distriktsplaner

Distriktsstyret skal utarbeide en distriktsplan for distriktet som skal inneholde de opplysninger om virksomheten i distriktet som er nødvendige for den offentlige planlegging.

Distriktsplanen skal inneholde:

1. angivelse av flyttemønstre i distriktet
2. oversikt over årstidsbeiter, kalvingsland o.l.
3. oversikt over nødvendige fremkomst- og transportmidler, herunder hvilke terrenggående kjøretøy som anvendes i distriktet, samt eventuell tidsbegrenset bruk av helikopter eller annet luftfartøy. Bruksregler for terrenggående barmarkskjøretøy skal også gå fram av planen
4. oversikt over alle gjerder og anlegg av permanent art, og så vidt mulig også gjerder av midlertidig art
5. eventuell inndeling i beitesoner.

Leder for en siidaandel er pliktig til å gi nødvendige opplysninger for utarbeidelse av planen.

Kommune, fylkeskommune og statsforvalter bør orienteres om planarbeidet og skal gjøres kjent med hovedinnholdet i planen før den vedtas. Kommune, fylkeskommune og statsforvalter, samt berørte nabo-distrikter, skal få tilsendt den vedtatte planen

Hvert reinbeitedistrikt skal ha en egen distriktsplan som skal inneholde de opplysninger om virksomheten i distriktet som er nødvendig for offentlig planlegging, jf. reindriftsloven § 62. Formålet med distriktsplanen er å synliggjøre reindriften og de særlige hensyn som gjør seg gjeldende overfor offentlige myndigheter.⁵⁶

Reindriftsloven § 62 annet ledd lister opp hva distriktsplanen skal inneholde. Dette inkluderer distriktets arealbruk, gjerder, anlegg, flyttleier, kalvingsområder mv.

4.3.2. Behov for lovendring

Departementet har fått innspill om at det i dag mangler en oversikt over reindriften gjeterhytter oppført med hjemmel i reindriftsloven § 21. For å ivareta formålet til distriktsplanen om å synliggjøre reindriften og de særlige hensyn som gjør seg gjeldende, vurderer departementet at det kan være hensiktsmessig at distriktsplanen skal inneholde en oversikt over gjeterhyttene til distriktet.

4.3.3. Departementets vurdering og forslag

Departementet vurderer at det kan være en fordel å få synliggjort gjeterhyttene som en nødvendig del av reindriften arealbruk. En synliggjøring av distriktets gjeterhytter vil kunne gjøre det enklere å hensynta reindriften i den offentlige planleggingen.

⁵⁶ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) kapittel 10 merknader til § 62.

For øvrig vises det til punkt 3.1 hvor det foreslås at myndighet overføres fra distriktsstyret til årsmøtet. En konsekvens av dette er at distriktsplanen etter reindriftsloven § 62 skal vedtas av årsmøtet, i motsetning til dagens situasjon hvor det er distriktsstyret som vedtar distriktsplanen.

Forslag til endring i § 62 første ledd og annet ledd punkt nr. 5 og nytt punkt nr. 6:

Distriktsstyret skal utarbeide *forslag til* distriktsplan for distriktet som skal inneholde de opplysninger om virksomheten i distriktet som er nødvendig for den offentlige planlegging.

Distriktsplanen skal vedtas av årsmøtet, jf. § 50 første ledd nr. 3.

Distriktsplanen skal inneholde:

[...]

5. eventuell inndeling i beitesoner,
6. *oversikt over gjeterhytter i distriktet, jf. § 21*

5. Reindriftens erstatningsansvar

5.1. Gjeldende rett

5.1.1. Reindriftsloven

§ 67. Objektivt og felles ansvar

Med de unntak som er fastsatt i denne lov, er eier av rein ansvarlig for skade reinen volder uten hensyn til skyld.

For skade som volder av rein i reinbeitedistrikt, er samtlige reineiere som utøver reindrift i distriktet ansvarlige en for alle og alle for en. Er slik skade voldt utenfor reinbeitedistrikt av rein som må antas å tilhøre reineiere som utøver reindrift i nærliggende distrikt, er de reineiere som utøver reindrift i vedkommende distrikt på samme måte solidarisk ansvarlige overfor skadelidte. Kongen kan avgrense det område utenfor bestemt reinbeitedistrikt hvor slikt solidarisk ansvar skal gjelde.

For skade som volder av rein som tilhører noen som i henhold til § 8, jf. fjellova § 17, utøver reindrift utenfor reinbeitedistrikt, er de som utøver reindrift innenfor område hvor den skadegjørende rein antas å høre hjemme, ansvarlig en for alle og alle for en. Krav om erstatning for skade i henhold til annet ledd kan rettes mot distriktsstyret i vedkommende reinbeitedistrikt v/lederen eller direkte mot eieren av den rein som har voldt skaden.

Erstatning som blir pålagt reinbeitedistriktet ved distriktsstyret, skal distriktets årsmøte utlikne på distriktets reineiere i forhold til hvor mange rein hver enkelt reineier har, men slik at reineiere som godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden, ikke kan pålegges å utrede noen del av erstatningen. Utliknet erstatningsbeløp er tvangsgrunnlag for utlegg.

Godtgjøres det at det er rein fra annet distrikt som har voldt eller medvirket til skaden, kan regress gjøres gjeldende overfor dette distriktet i samsvar med reglene i denne paragraf.

§ 68. Unntak fra det objektive ansvaret

Bestemmelsene i § 67 om erstatningsansvar uten hensyn til skyld gjelder ikke for skade som volder under lovlig flytting, opphold eller beiting på flyttlei eller beiteområde i fjell eller utmark som nevnt i § 19 dersom det ikke er tale om skade som i vesentlig grad overstiger det som må anses som en påregnelig følge av en rasjonell og forsvarlig drift, eksempelvis fordi adgangen til reinbeite mv. er brukt på en slik måte at en grunneier eller bruksberettiget er blitt særskilt belastet på bufebeite eller skog.

Bestemmelsene i § 67 om ansvar uten hensyn til skyld gjelder heller ikke for skade som rein under ellers lovlig opphold volder på avskåren avling dersom ikke avlingen er beskyttet ved gjerde som freder mot rein eller på annen forsvarlig måte.

§ 69. Gjerder til støtte for reineierens driveplikt og sikring mot erstatningsansvar

I et reinbeitedistrikt kan så vel distriktsstyret som den enkelte reieneier i mangel av minnelig overenskomst få avgjort ved jordskifteretten om reieneieren skal ha adgang til å føre opp gjerde til støtte for sin driveplikt og sikring mot erstatningsansvar.

Jordskifteretten skal i tilfelle bestemme hvor gjerdet skal plasseres og hvordan det skal utføres. Jordskifteretten kan også pålegge vedkommende grunneier å bære en rimelig del av kostnadene med oppføring av gjerdet og fremtidig vedlikehold i forhold til den nytte grunneieren for sin del vil ha av tiltaket.

På samme måte kan en grunneier kreve avgjort ved jordskifteretten om noen del av utgiftene ved oppføring av gjerde som nevnt i § 19 og § 68 annet ledd bør utliknes på reieneierne.

Reindriftsloven kapittel 9 regulerer reindriftsutøveres erstatningsansvar. Etter reindriftsloven § 67 er alle reieneiere i reinbeitedistriktet ansvarlig for all skade reien forårsaker uten hensyn til skyld, et såkalt objektivt og solidarisk ansvar. Solidaransvaret gjelder all skade reien forårsaker både i og utenfor reinbeitedistriktet. Dersom en reieneier «godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden», kan reieneier gå fri i det interne oppgjøret i distriktet.

Reindriftsloven § 68 beskriver unntak fra det objektive erstatningsansvaret. Etter bestemmelsen vil et erstatningsansvar for skade som reien gjør på områder der reieneier har lov til å la reien beite, måtte basere seg på de alminnelige ulovfestede reglene om skyldansvar. I tilfeller der skaden overstiger det som må anses som en påregnelig følge av en rasjonell og forsvarlig drift vil det likevel være et objektivt ansvar.

Reindriftslovens kapittel 9 har ingen bestemmelser om nedsettelse eller bortfall av erstatning på grunn av medvirkning, eller bestemmelser om lemping av ansvaret for reieneierne. Høyesterett fastslo imidlertid i HR 2018-872-A (Femund-dommen) at dette ikke hadde noen praktisk betydning. Reindriftslovens bestemmelser må suppleres med de alminnelige reglene om medvirkning og lemping i skadeerstatningsloven, da disse reglene er utslag av alminnelige rettsprinsipper. Disse prinsippene gjør seg også gjeldende der ansvarsgrunnlaget følger av særlovgivning.⁵⁷

5.1.2. Beitelova

Erstatningsansvaret for husdyr reguleres av beitelova.⁵⁸ Erstatningsansvaret etter beitelova skiller seg fra erstatningsansvaret etter reindriftsloven. Det følger av beitelova § 7 første ledd at eieren eller innehaveren av dyret er objektivt ansvarlig for skader som dyret gjør på avling og annen eiendom i områder der eieren ikke har lov til å la dyret være. Det følger ikke et solidaransvar etter beitelova. Beitelova § 7 annet ledd har regler om nedsettelse og bortfall av erstatningen dersom skadelidte har medvirket til skaden ved å misligholde gjerdeplikten sin.

⁵⁷ HR-2018-872-A avsnitt 72 til 89.

⁵⁸ Lov 16. juni 1961 nr. 12 om ymse beitespørsmål (beitelova).

5.2. Behovet for lovendring

Reindrifftslovens bestemmelser om reineiernes objektive solidaransvar for skade voldt av rein ble første gang lovfestet i reindrifftsloven av 1933. Denne loven hadde særregler om gjerdeplikt som forutsetning for reineiernes erstatningsansvar i Finnmark. Det objektive solidaransvaret ble opprettholdt og skjerpet i reindrifftsloven av 1978, som ikke videreførte 1933-lovens særregler for Finnmark. Erstatningsansvaret, slik det var i 1978-loven, ble videreført i 2007-loven. Reineiernes solidariske erstatningsansvar i dagens reindrifftslov er tilnærmet identisk med erstatningsansvaret som ble innført med reindrifftsloven av 1933.

Både samfunns- og rettsutviklingen når det gjelder samiske spørsmål har vært betydelig fra 1933 og frem til i dag. Erstatningsansvaret i reindrifftsloven har imidlertid vært det samme gjennom alle disse årene.

I Femund-dommen kritiserte Høyesterett solidaransvaret som fulgte av reindrifftsloven § 69, og viste til at det klart er mer vidtrekkende enn ansvaret som gjelder alle andre beitenæringer etter beitelova. Departementet viser til at det har skjedd en utvikling i størrelsen på reinbeitedistriktene siden erstatningsansvaret kom inn i 1933-loven. Dette har ført til at kretsen av de dyrene som ansvaret omfatter har blitt større. Reineiere som tidligere var i et mindre distrikt, fikk som følge av sammenslåingen en utvidet krets av reineiere som de skulle holdes solidarisk ansvarlige sammen med. Høyesterett la til grunn at det derfor foreligger en forskjell i reglene om solidaransvar for dyr på beite, avhengig av hva slags dyr som volder skade.

Videre uttalte Høyesterett at selv om forskjellene ved næringene er relevant, er det ikke opplagt at det kan begrunne et så omfattende solidaransvar som det som i dag følger av reindrifftsloven § 67.⁵⁹ Høyesterett tok imidlertid ikke stilling til om det forelå diskriminering i den konkrete saken, men stilte spørsmål ved om forskjellen mellom erstatningsansvaret for husdyreier og reineier er saklig begrunnet, og konkluderer i avsnitt 90 slik:

«Oppsummert viser gjennomgangen av ansvarsreglene for skade voldt av rein, sammenliknet med de tilsvarende reglene for skade voldt av andre beitedyr, ulikheter i ansvarssubjekt, ansvarsform og muligheten for å fri seg fra ansvaret. Det kan derfor stilles spørsmål ved om reindrifftsloven § 67 er i samsvar med Grunnloven § 108, § 98 og tilsvarende bestemmelser i internasjonale konvensjoner som SP og ILO nr. 169.»

Høyesterett stilte spørsmål ved om erstatningsbestemmelsene i reindrifftsloven § 67 innebærer en diskriminering av samisk reindrift, i strid med Grunnlovens bestemmelser og internasjonale konvensjoner, uten at Høyesterett fant det nødvendig å konkludere i den konkrete saken. Høyesterett understreket likevel behovet for en snarlig revisjon av reindrifftslovens erstatningsbestemmelser.

Departementet har merket seg Høyesteretts uttalelser i Femund-dommen, og Høyesteretts sterke kritikk av reindrifftslovens erstatningsbestemmelser. Dette er et tungtveiende argument for at reglene om reindrifftslovens erstatningsansvar bør endres.

⁵⁹ HR-2018-872-A avsnitt 70.

Videre viser departementet til Samerettsutvalget 2, som i NOU 2007: 13 *Den nye sameretten* vurderte reindriftingslovens erstatningsbestemmelser.⁶⁰ Utvalget konkluderte med at likhetshensyn gjør at bestemmelsen om reineiers objektive ansvar bør utformes mest mulig likt reglene om objektivt erstatningsansvar for andre beitedyr i beitelova § 7.⁶¹

Under konsultasjonene med departementet har NRL og Sametinget vært tydelig på at bestemmelsene om reindriftingslovens erstatningsansvar må endres, og at det i så stor grad som mulig blir like regler for reindriftingslovens erstatningsansvar som for husdyreiers erstatningsansvar.

5.3. Departementets vurdering og forslag

Landbruks- og matdepartementet har i endringene som foreslås tatt utgangspunkt i Høyesteretts uttalelser i Femund-dommen og Samerettsutvalget 2 sine forslag til endrede erstatningsbestemmelser i NOU 2007: 13. Departementet vurderer at forslaget til endringer i erstatningsbestemmelsene er i samsvar med Grunnloven §§ 108 og 98 og tilsvarende bestemmelser i internasjonale konvensjoner som SP og ILO nr. 169.

I utformingen av reindriftingslovens regler om reineiers erstatningsansvar for skader voldt av rein, mener departementet at det er rimelig å legge til grunn et likebehandlingshensyn. Reglene om erstatningsansvar for skade beitedyr gjør bør derfor være så like som mulig, uavhengig av om det er husdyr eller rein som gjør skade, med mindre det finnes vektige grunner som taler for noe annet. Samerettsutvalget 2 konkluderte også med at likhetshensyn taler for at bestemmelsen om reineiers objektive ansvar bør utformes mest mulig likt reglene om objektivt erstatningsansvar for husdyr i beitelova § 7.⁶²

I dag er det flere forskjeller mellom reindriftingslovens erstatningsansvar og erstatningsansvaret for husdyr. Etter beitelova § 7 første ledd har eier eller innehaver av husdyr et objektivt ansvar for skader som et husdyr gjør på avling og annen eiendom i områder der eieren ikke har lov til å la dyret oppholde seg. Av reindriftingsloven § 67 følger det at samtlige reineiere i reinbeitedistriktet er objektivt solidarisk ansvarlige for all skade reinen i distriktet volder, både i og utenfor reinbeitedistriktet.

Reineiere kan ikke fri seg fra felles ansvar utad. Dersom en reineier kan dokumentere at deres rein ikke har medvirket til skaden, er de ikke pliktig til å betale noen del av erstatningen i det interne oppgjøret, jf. reindriftingsloven § 67 femte ledd.

5.3.1. Det objektive solidaransvaret

Departementet foreslår å endre solidaransvaret i reindriftingsloven, slik at det primært er reineieren som er erstatningsansvarlig når reinen gjør skade i områder der reineier ikke har lov til å la reinen beite, og at solidaransvaret for alle reineiere i siidaen eller distriktet blir

⁶⁰ NOU 2007: 13 punkt 16.5.

⁶¹ NOU 2007: 13 punkt 16.5.3.3.

⁶² NOU 2007: 13 punkt 16.5.3.3.

sekundært, jf. forslag til § 68 første ledd. Dette vil så langt det er mulig likestille reineiernes ansvar med husdyreierens objektive erstatningsansvar etter beitelova § 7.

For å kunne kreve erstatning fra eieren av reinen som har gjort skade, må eieren kunne identifiseres. Skadelidte sikres erstatning ved at det subsidiært foreligger et solidaransvar for siida eller distrikt, i de tilfellene der reineieren ikke kan identifiseres. For øvrig vil det her, som ellers i erstatningsretten, være viktig å dokumentere skadene som oppstår, og om mulig identifisere skadevolder. Endringen vil, slik departementet ser det, både sikre likebehandling mellom reindriftnæringen og øvrige beitenæringer og samtidig sikre at skadelidte ikke blir dårligere stilt.⁶³

Endringen av solidaransvaret medfører at det vil være en stegvis fremgangsmåte for å kunne kreve erstatning. At skadelidte først må identifisere eieren av reinen som har gjort skade kan medføre at prosessen for å kreve erstatning kan ta noe lengre tid for skadelidte enn dagens ordning. Hensynet til at reieiere skal likebehandles med husdyreiere så langt det er mulig, taler likevel for å gjøre en slik endring. For å sikre at det ikke tar urimelig lang tid før skadelidte får erstatning, er det derfor hensiktsmessig å sette en frist for når neste steg inntreffer. Departementet foreslår at dersom det ikke «innen rimelig tid» kan fastslås hvem som eier reinen, kan skadelidte kreve erstatning fra siidaen, eventuelt distriktet, jf. forslag til § 67 første ledd annet punktum og forslag til § 68 første ledd annet punktum.

Departementet legger til grunn at uttrykket «rimelig tid», som ellers i jussen, må tolkes på bakgrunn av forholdene på rettsområdet der det skal anvendes. Hva som menes med «rimelig tid» her, må på den ene siden balansere skadelidtes behov for å få erstatning så raskt som mulig, og på den andre siden at mulige skadevoldere får tilstrekkelig tid til å besvare krav eller henvendelser om erstatning.

Samerettsutvalget 2 viser til at henvisningen til «rimelig tid» er tatt inn for å motvirke at erstatningsoppgjøret skal trekke ut i tid, men at det samtidig må kreves at skadelidte har gjort et reelt forsøk på å avklare hvem reieieren er eller hvilken siida reinen tilhører. Hvis det ikke er mulig å finne ut av, «vil det imidlertid nokså umiddelbart kunne reises krav mot siidaen».⁶⁴

Sametinget og NRL sitt reindriftslovutvalg skriver i sin utredning at «uttrykket 'innen rimelig tid' vil kunne innebære en periode på flere måneder, noe som tar nødvendig hensyn til reieierens arbeidsbyrde og skiftende geografiske posisjoner gjennom årstidene».⁶⁵ Utvalget utdyper ikke dette nærmere.

Reindriftnatur gjør at arbeidsbelastningen for reieierne varierer med årstidene og sesongarbeidet årstiden innebærer. Det kan eksempelvis være perioder der reindriftsutøverne oppholder seg i en lengre periode på fjellet med reinen, noe som kan gjøre det vanskelig å oppnå kontakt med reieieren, eller arbeidsintensive perioder som

⁶³ Se også NOU 2007: 13 punkt 16.5.3 og punkt 24.4.

⁶⁴ NOU 2007: 13 punkt 24.4.

⁶⁵ Sametinget og NRLs reindriftslovutvalgs forslag til endret reindriftslov punkt 8.2.

eksempelvis merking og slakting, som kan gjøre det vanskelig å oppnå kontakt med reineieren.

Departementet mener at dette taler for at «rimelig tid» i reindriftsloven vil kunne innebære en noe lenger tidsperiode enn på andre rettsområder. På den annen side kan tidsperioden, av hensyn til skadelidtes behov for å få gjennomført et erstatningsoppgjør, heller ikke være unødig lang, ettersom skadelidte har behov for at erstatningsoppgjøret ikke trekker ut i tid. Det må samtidig kreves at skadelidte har gjort et reelt forsøk på å avklare hvem reineieren er, eller hvilken siida reinen tilhører. Det avgjørende vil være om skadelidte faktisk har forsøkt å avklare hvem som eier reinen. Dersom dette ikke lar seg avklare, må skadelidte nokså raskt kunne reise krav mot siidaen.

En periode på flere måneder før skadelidte kan gå videre med sitt krav mot siidaen, slik Sametinget og NRL sitt reindriftslovutvalg foreslår, vil etter departementets vurdering ikke kunne anses som «innen rimelig tid». Departementet legger til grunn at det uansett må foretas en konkret vurdering av hva som kan regnes som rimelig tid i det enkelte tilfellet.

Departementet foreslår også å likestille reindriftsloven med beitelova når det gjelder hvilke skader som kan kreves erstattet. Etter dagens reindriftslov § 67 annet ledd har reindriftsutøveren ansvar for all «skade som voldes av rein», mens det etter beitelova § 7 første ledd kun kan kreves erstatning for skader husdyr gjør på «avling og annen eiendom». Departementet foreslår derfor å endre reindriftsloven § 67 slik at det kun kan kreves erstatning for skade reinen gjør på «avling og annen eiendom», jf. forslag til § 67 første ledd første punktum.

Departementet foreslår å fjerne formuleringen «uten hensyn til skyld», som følger av dagens reindriftslov § 67 første ledd. Dette korresponderer med beitelova § 7, som ikke har en slik formulering, men som likevel legger til grunn et objektivt ansvar for eieren av det skadegjørende husdyret. Dette er ikke en innholdsmessig endring, da det fortsatt følger et objektivt ansvar etter forslag til endret reindriftslov § 67.

Departementet foreslår at skyldansvaret i nåværende reindriftslov § 68 videreføres i forslag til § 67 annet ledd.⁶⁶

I dagens lov følger reglene om ansvarsgrunnlaget og reglene om hvem erstatningskravet skal rettes mot både av reindriftsloven § 67 og § 68. Departementet foreslår en mindre strukturell endring for å tydeliggjøre tematikken i bestemmelsene, og foreslår at ansvarsgrunnlaget reguleres i forslag til reindriftsloven § 67, mens forslag til § 68 i reindriftsloven regulerer hvem erstatningskravet skal rettes mot. Dette er i tråd med Samerettsutvalget 2 sitt forslag til strukturell endring av erstatningsbestemmelsene.

Når det gjelder reindrift utenfor det samiske reinbeiteområdet etter reindriftsloven § 8, foreslår departementet at dagens regler om solidaransvar beholdes slik de er, jf. forslag til reindriftsloven § 67 fjerde ledd. Reindrift som drives med tillatelse etter reindriftsloven § 8 har

⁶⁶ Se om skyldansvaret i NOU 2007: 13 punkt 16.5.3.3.

en annen organisering enn samisk reindrift. Reinen eies i fellesskap av eksempelvis et reinlag. Det vil da ikke være mulig å finne en enkeltreineier som kan ha det primære objektive erstatningsansvaret for sine rein. I stedet vil hele reinlaget ha ansvaret for hele flokken. Den ulike reguleringen av erstatningsansvaret skyldes derfor den ulike organiseringen av samisk og ikke-samisk reindrift.

5.3.2. Medvirkning og lemping

Departementet foreslår å lovfeste gjeldende rett ved å ta inn en henvisning til skadeerstatningslovens §§ 4-1, 5-1 og 5-2 i forslag til reindriftsloven § 67 siste ledd, for slik å tydeliggjøre at prinsippene om medvirkning og lemping også gjelder her.⁶⁷

Reglene om skadelidtes medvirkning og lemping av erstatningsansvaret vil eksempelvis kunne komme til anvendelse ved etablering av nydyrkingsfelt i et reinbeiteområde. Tilsvarende vil kunne gjelde ved redyrking av gammel eng hvor engen over tid har ligget brakk og vært utnyttet som reinbeite. I slike tilfeller er det departementets vurdering at reindriften sjelden vil komme i erstatningsansvar, dersom engen eller feltet ikke er hensiktsmessig gjerdet inn.

Departementet foreslår videre å oppheve dagens reindriftslov § 69 om gjerder til støtte for reineierens driveplikt og sikring mot erstatningsansvar. Etter dagens bestemmelse i § 69 kan reindriften få avgjort ved jordskifteretten om reindriften skal ha adgang til å føre opp gjerde til støtte for sin driveplikt og sikring mot erstatningsansvar. Saken skal gå som skjønn, jf. reindriftsloven § 70 a, jf. jordskiftelova § 5-7.

Etter jordskiftelova § 3-9 annet ledd har reindriften en tilsvarende adgang, nemlig å kreve at jordskifteretten pålegger felles tiltak og felles investeringer. I forarbeidene til jordskiftelova er gjerder gitt som eksempel på tiltak som faller inn under bestemmelsen.⁶⁸ En slik sak skal gå etter de alminnelige prosessreglene i jordskiftelova. Reindriften har følgelig tilnærmet lik adgang til å kreve jordskifterettens avgjørelse om adgangen til å sette opp gjerde etter jordskiftelova § 3-9 som i reindriftsloven § 69. Departementet foreslår på denne bakgrunn å oppheve reindriftsloven § 69.

Departementet har for øvrig ikke forslått noen andre materielle endringer i dagens erstatningsbestemmelser. Departementet har imidlertid foreslått noen mindre språklige justeringer.

Forslag til endringer i reindriftsloven § 67:

§ 67. Ansvar for skade

Kommer rein inn på område i samisk reinbeitedistrikt der eieren av reinen ikke har rett til å la reinen beite, er eieren ansvarlig for dokumenterbar skade som reinen volder på avling eller annen eiendom. Kan det ikke innen rimelig tid fastslås hvem som er eier av reinen, er samtlige reineiere i den siidaen den skadegjørende reinen tilhører ansvarlige for skaden en for alle og alle for en. Kan det heller ikke fastslås hvilken siida den skadegjørende reinen

⁶⁷ Se HR-2018-872-A avsnitt 78.

⁶⁸ Prop. 101 L (2012-2013) kapittel 17 spesialmerknad til § 3-9.

tilhører, er samtlige reineiere som utøver reindrift i det distriktet som den skadegjørende reinen tilhører, ansvarlige en for alle og alle for en. Dette gjelder likevel ikke for reineiere som godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden, jf. § 68 annet ledd.

For skader som ikke er omfattet av første ledd, kan skadelidte kreve erstatning dersom skaden skyldes feil eller forsømmelse fra reineieren.

Er skade som nevnt i første ledd voldt utenfor samisk reinbeitedistrikt, får reglene i første ledd tilsvarende anvendelse. Kongen kan avgrense det området utenfor bestemt reinbeitedistrikt hvor slikt solidarisk ansvar skal gjelde.

For skade som voldes av rein som tilhører noen som i henhold til § 8, jf. fjellova § 17, utøver reindrift utenfor samisk reinbeitedistrikt, er de som utøver reindrift innenfor område hvor den skadegjørende rein antas å høre hjemme, ansvarlig en for alle og alle for en.

Ved utmålingen av erstatningen får reglene i lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning §§ 4–1 (erstatningsutmålingen), 5–1 (den skadelidtes medvirkning) og 5–2 (lemping av erstatningsansvar) anvendelse.

Forslag til endringer i reindriftsloven § 68:

§ 68. Hvem erstatningskrav rettes mot

Krav om erstatning for skade i henhold til § 67 første ledd kan rettes direkte mot eieren eller eierne av de rein som har voldt skaden, eller hvis eierskapet ikke kan fastslås mot vedkommende siida ved dennes styre eller kontaktperson. Kan det ikke innen rimelig tid fastslås hvilken siida den skadegjørende reinen tilhører, kan krav rettes mot vedkommende reinbeitedistrikt.

Erstatning som blir pålagt siidaen eller reinbeitedistriktet, skal årsmøtet i siidaen eller distriktet utlikne på siidaens eller distriktets reineiere etter den enkelte reineiers reintall, men slik at reineiere som godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden, ikke kan pålegges å dekke noen del av erstatningen. Utliknet erstatningsbeløp er tvangsgrunnlag for utlegg.

Godtgjøres det at det er rein fra en annen siida eller et annet distrikt som har voldt eller medvirket til skaden, kan regress gjøres gjeldende overfor disse i samsvar med reglene i denne paragraf.

Forslag til endringer i reindriftsloven § 69:

§ 69 oppheves.

6. Hjemmel for forskrifter om tilskudd

6.1. Gjeldende rett

Forskrifter om tilskudd etter reindriftsavtalen blir i dag fastsatt med hjemmel i Stortingets årlige vedtak om reindriftsavtalen.

6.2. Behovet for lovendring

I forbindelse med lovrevisjonen mener departementet at det er hensiktsmessig at forskriftene om tilskudd etter reindriftsavtalen er hjemlet i reindriftsloven, slik som forskrifter om tilskudd etter jordbruksavtalen er hjemlet i jordlova § 18.

Tilskuddsordningene over reindriftsavtalen er et viktig virkemiddel i reindriftsforvaltningen og reindriftspolitikken. En forskriftshjemmel i reindriftsloven, vil synliggjøre sammenhengen mellom de økonomiske virkemidlene over reindriftsavtalen og reindriftslovens virkemidler.

6.3. Departementets vurdering og forslag

Departementet foreslår en ny bestemmelse som hjemler forskrifter om tilskudd etter reindriftsavtalen. Departementets forslag til hjemmel for avtaleforskriftene er utformet med utgangspunkt i jordlova § 18.

Departementet foreslår at bestemmelsen fastslår at departementet kan fastsette forskrifter, som kan inneholde regler om fordeling og vilkår for utbetaling av tilskudd etter reindriftsavtalen eller lignende tilskudd. Adgangen til å fastsette forskrifter for «lignende tilskudd» foreslås for å sikre at andre tilskudd, som f.eks. tilskudd etter forskrift 1. juli 2015 nr. 814 om kompensasjon for utgifter, merarbeid og økonomiske tap som reieiere påføres som følge av tiltak mot radioaktivitet i reinkjøtt, også har hjemmel i reindriftsloven.

Videre foreslår departementet at det i bestemmelsen skal fremkomme at forskriftene kan inneholde regler for retting av feilutbetalt tilskudd, avkorting og tilbakeholdelse av tilskudd og rente ved krav om tilbakebetaling. Departementet mener det er viktig at forvaltningens virkemidler blir synliggjort i lovbestemmelsen.

I bestemmelsen foreslår departementet også at det skal fremkomme at endelig vedtak om tilbakebetaling av tilskudd etter første ledd, herunder vedtak om avkorting, er tvangsgrunnlag for utlegg. Der vedtaket er påklaget, innebærer det at klageinstansen må ha fattet vedtak.

Forslag til ny § 82 a:

§ 82 a. Forskrifter om tilskudd

Etter retningslinjer fastsatt av Stortinget, kan departementet fastsette forskrifter om fordeling og vilkår for utbetaling av tilskudd etter reindriftsavtalen eller lignende tilskudd, herunder retting av feilutbetalt tilskudd, avkorting og tilbakeholdelse av tilskudd, og rente ved krav om tilbakebetaling.

Er det gitt tilskudd med hjemmel i forskrifter etter første ledd, og det er fattet endelig vedtak om tilbakebetaling av tilskudd, er vedtaket tvangsgrunnlag for utlegg.

7. Reindriften tilgang til virkemidlene i jordskiftelova

7.1. Gjeldende rett

Jordskifteretten er en særdomstol som behandler saker knyttet til fast eiendom og rettigheter som ligger til fast eiendom. Formålet med jordskiftelova er å legge til rette for en effektiv og rasjonell utnyttelse av fast eiendom og ressurser til det beste for eierne, rettighetshavere og samfunnet. For å bøte på utjenlige eiendomsforhold har loven regler om jordskifte, grensefastsetting, rettsutredning og skjønn. I et jordskifte har jordskifteretten kompetanse til å endre rettsforhold, såkalte rettsendrende saker. En rettsendrende sak kan kombineres med et krav om rettsfastsettelse eller skjønn.

I de rettsfastsettende sakene kan jordskifteretten fastsette innholdet i rettigheter knyttet til eiendom og bruksrett til fast eiendom, jf. jordskiftelova § 4-1. Jordskifteretten kan også fastsette grenser for fast eiendom og rettigheter til fast eiendom, jf. jordskiftelova § 4-2. Det er tilstrekkelig at rettighetsforholdene er uklare for å kunne gå til sak etter kapittel 4 i jordskiftelova. I saker hvor det er tvist og kravet gjelder rettsutredning og grensefastsetting, har jordskifteretten og tingretten parallell kompetanse. Det betyr at man i disse sakene som et alternativ kan gå til tingretten for å få sin sak prøvd.

I de rettsendrende sakene kan jordskifteretten endre på uhensiktsmessige eiendomsforhold. Virkemidlene jordskifteretten kan ta i bruk i disse sakene fremgår av kapittel 3 i jordskiftelova. Vilåret for å holde en jordskiftesak etter kapittel 3 er at eiendomsforholdene er utjenlige. Det er bare jordskifteretten som har kompetanse til å avholde en rettsendrende sak. Ved jordskifte tar jordskifteretten først stilling til hvordan rettighetsforholdene er. Det innebærer blant annet at retten først tar stilling til eventuelle tvister om grenser for fast eiendom eller rettigheter, før jordskifteretten benytter de rettsendrende virkemidlene i kapittel 3. Loven forutsetter at jordskifteløsningen ikke kan medføre at kostnaden eller ulempen blir større enn nytten for noen eiendom eller bruksrett.

Reindriften har bestemmelser om bruk av jordskifterettens virkemidler i §§ 8, 21, 22, 24, 25, 59, 63, 69, 70 og 70 b. Sak for jordskifteretten etter disse bestemmelsene går inn under jordskiftelovas kapittel 5 om skjønn og andre avgjørelser etter andre lover. Reindriften forutsetter også at saker for jordskifteretten skal gå som skjønn, jf. reindriften § 70 b. Med unntak av reindriften § 59, gjelder reindriften bestemmelse om bruk av jordskifterettens virkemidler overfor rettighetshavere utenfor reindriften, herunder grunneiere. Bestemmelsen i § 59 gir jordskifteretten hjemmel for å sette til side bruksregler dersom disse slår urimelig ut for den enkelte, eller er i strid med rettigheter ervervet ved særskilt rettsgrunnlag, jf. § 59 fjerde ledd. Jordskifteretten har i dag ikke adgang til å utarbeide bruksregler.

Verken reindriften eller jordskiftelova gir i dag reindriften en generell tilgang på jordskiftelovas virkemidler. Det innebærer at reindriften ikke kan bruke loven for å løse konflikter om rettigheter eller bøte på utjenlige forhold innad i reindriften. Reindriften har dermed ikke tilgang på de samme virkemidlene som andre innehavere av rettigheter til fast eiendom.

7.2. Behovet for lovendring

7.2.1. Reindriftens behov for tilgang til jordskiftelovas virkemidler

Reindriften er en arealavhengig næring, og mange av reindriftens interne konflikter handler om beiteressursene og arealgrunnlag. Dette forsterkes ved den generelle samfunnsutviklingen, som for eksempel det grønne skiftet og økt produksjon av fornybar energi, klimaendringer, og utbyggingspress til boliger og fritidsboliger.

Knapphet på beiteressurser er en stor kilde til konflikter innad i reindriften. Mange av konfliktene gjelder fordeling av reintall innad i et distrikt eller uenighet om bruken av beiteområder. Reindriften kan i dag benytte tingretten som konfliktløsningsorgan. Departementet har imidlertid inntrykk av at tingrettene i liten grad er blitt benyttet mellom reindriftsutøvere for å løse tvister om reinbeiteområder mv. Tilbakemeldingene fra næringen er at reindriften ikke vurderer at tingretten er egnet til å behandle de konfliktene som reindriften står i. Det kan være en del av forklaringen på at tingretten ikke blir benyttet i disse konfliktene. Departementet ser at reindriften har behov for hensiktsmessige konfliktløsningsverktøy som har tillit i næringen.

Landbruks- og matdepartementet mener at jordskiftelovas virkemidler er verktøy som kan bidra til å løse konflikter innad i reindriften og kan bidra til å endre rettighetsforholdene slik at de blir mer tjenlig. Departementet legger også til grunn at jordskifteretten i saker som gjelder interne forhold i reindriften kan settes sammen på en måte som sikrer kunnskap om reindrift og som gir tillit til at jordskifteretten behandler og avgjør saker på en riktig måte. I tillegg vil det være viktig at jordskifteretten øker sin kunnskap om samisk sedvane, kultur og rettsforståelse. Økt kompetanse gjennom sammensettingen av retten og gjennom kompetansegivende kurs er sentralt for at man skal lykkes ved bruk av jordskifteretten på interne forhold.

Departementets forslag til lovendringer i punkt 7.3 tar utgangspunkt i rapporten *Jordskifterettens kompetanse knyttet til interne forhold i reindriften* av 23. mars 2016 (jordskifterapporten). Domstolkommisjonen stilte seg bak behovet for å følge opp forslagene i rapporten.⁶⁹ Domstolkommisjonen pekte særlig på behovet for å styrke jordskifterettens kunnskaper om samisk sedvane, kultur og rettsforståelse.

7.2.2. Jordskifterapporten

Spørsmålet om reineiers adgang til å kreve ordning av beitebruk og avklaring av beiterettsforhold ved jordskifteretten og om jordskifteretten skal kunne behandle reindriftsspørsmål, ble tatt opp for flere år siden. Jordskifterettens virkemidler ble ikke gjort tilgjengelig for reindriften under behandlingen av den nye jordskiftelova.⁷⁰ Under konsultasjonene om den nye jordskiftelova med Sametinget og NRL ble man imidlertid enige om at det er et mål at reindriften får tilgang til jordskiftelovas virkemidler på lik linje med grunneiere og andre rettighetshavere.

⁶⁹ NOU 2020: 11 punkt 26.3.5.

⁷⁰ Prop. 101 L (2012-2013) punkt 2.3.

Etter vedtakelsen av jordskiftelova i 2013, ble det i 2014 etablert en arbeidsgruppe i regi av Landbruks- og matdepartementet, som blant annet skulle vurdere jordskifterettens rolle når det gjelder interne forhold i reindriften. Videre skulle arbeidsgruppen vurdere og foreslå endringer i jordskiftelova og reindriftsloven, som sikrer at både rettsfastsettende og rettsendrende saker internt i reindriften skulle kunne føres for jordskifteretten. Arbeidsgruppen leverte sin rapport 23. mars 2016.

I jordskifterapporten ble det foreslått endringer i reindriftsloven og jordskiftelova som åpner for å gjennomføre rettsfastsettende og rettsendrende saker internt i reindriften. Som en forutsetning for å gjennomføre slike saker internt i reindriften, foreslo arbeidsgruppen også en ny bestemmelse om oppnevning av et utvalg av reindriftsfagkyndige meddommere til jordskifteretten. Arbeidsgruppen foreslo i rapporten følgende lovendringer:

- Ny § 8 a i reindriftsloven slik at domstolloven § 94 gjelder hvor en reindriftsutøver er part og det er krevd sak etter jordskiftelova. Med sikte på å sikre at jordskifteretten blir satt med reindriftsfagkyndige meddommere foreslo gruppen at Landbruks- og matdepartementet skulle oppnevne et utvalg av fagkyndige meddommere. Reindriftens organisasjoner og Sametinget skulle ha forslagsrett.
- Ny § 60 a i reindriftsloven som fastsetter at distriktsstyret, siidastyret, leder av en siidaandel og leder av sideordnet rekrutteringsandel kan kreve rettsfastsettende og rettsendrende saker i reindriften.
- I de rettsendrende sakene ble det lagt opp til at man kan anlegge sak i tre forskjellige situasjoner. Man kan anlegge sak under 1) utarbeidelsen av bruksregler, 2) når bruksregler foreligger, og 3) når arbeidet med bruksregler ikke fører frem. Det ble videre lagt opp til at jordskifteretten kan fastsette reintall for den enkelte siida, og at det kan gjennomføres jordskiftesak mellom distrikter.
- Ved jordskiftesak etter den nye bestemmelsen i § 60 a kan virkemidlene i jordskiftelova §§ 3-4, 3-8, 3-9 og 3-10 benyttes. Dette innebærer forslag om endring av § 3-4 slik at denne bestemmelsen også omfatter reindriften, samt gjerder og anlegg i reindriften.
- Endring av jordskiftelova § 1-5 som gjør at også sideordnet rekrutteringsandel og offentlig myndighet kan reise sak.
- Egen bestemmelse om fastsetting av grunnlaget for jordskifteløsningen for jordskiftesaker internt i reindriften.

Som en konsekvens av de foreslåtte endringene foreslo arbeidsgruppa også nødvendige tilpasninger i jordskiftelova og reindriftsloven.

7.3. Departementets vurdering og forslag

7.3.1. Jordskifterettens sammensetning i reindriftssaker

Etter jordskiftelova skal jordskifteretten settes med en jordskiftedommer, jf. § 2-6. Medlemmene i dagens meddommerutvalg skal være kyndige i saker som jordskifteretten i jordskiftesoknet til vanlig har, jf. § 2-5. Ofte er dette meddommere med kunnskap om eiendom og rettigheter til fast eiendom til den aktuelle saken som regnes som kyndige. Etter

§ 2-6 skal jordskifteretten settes med jordskiftedommere dersom en av partene krever det, eller dersom jordskifteretten mener det trengs.

Dersom jordskifteretten etter forslagene nedenfor får kompetanse til å behandle rettsfastsettende og rettsendrende saker i reindriften, er det nødvendig at jordskifteretten sikres reindriftskompetanse. Jordskiftelova § 2-5 forutsetter at utvalget av meddommere er kyndige i de sakene som jordskifteretten i det jordskiftesognet til vanlig behandler, herunder også reindriftssaker. Tilbakemeldingene i innspillsrunden og innspill i forbindelse med arbeidet med departementets høringsforslag kan tyde på at det er utfordrende å finne sakkyndige meddommere i de reindriftssakene jordskifteretten behandler i dag.

En utvidelse av jordskifterettens kompetanse på reindriftsområdet vil øke behovet for reindriftssakkyndige meddommere. Landbruks- og matdepartementet vurderer derfor at det er behov for en regel som kan sikre at jordskifteretten har god tilgang på reindriftsfaglige meddommere. Departementet mener at jordskiftegruppas forslag er egnet til å gi jordskifteretten tilstrekkelig tilgang til reindriftsfaglige meddommere.

Eksistensen av et utvalg av reindrifts-kyndige meddommere vil også være viktig for hvilken legitimitet og tillit jordskifteretten kan ha i reindriften. Vissheten om at det er mulig å få oppnevnt meddommere som har kunnskap om reindrift, kan medføre at reindriften i større grad vil ønske å ta i bruk jordskifteretten som en konfliktløser. Departementet mener at også dette må tas i betraktning når denne endringen vurderes.

Departementet foreslår at det dannes et eget landsdekkende utvalg av reindriftsfaglige meddommere som oppnevnes av Landbruks- og matdepartementet, etter forslag fra Sametinget og reindriften sine organisasjoner. Forslaget om oppnevning har likhetstrekk med meddommerutvalget i arbeidsretten, jf. arbeidsmiljøloven § 17-6. Departementet vurderer at man på denne måten vil sikre at utvalget består av reindriftsfagkyndige meddommere. Det er videre foreslått en henvisning til domstolloven § 94 for å tydeliggjøre rettens plikt til å sikre tilstrekkelig kompetanse i de sakene den skal behandle.

Det er ikke foreslått å endre partenes adgang til å kreve sakkyndige meddommere i den enkelte saken, eller valget av disse som sådan, jf. jordskiftelova §§ 2-5 og 2-6. I reindriftssaker hvor en av partene har krevd meddommere med reindriftsfaglig kompetanse, eller jordskiftedommeren mener det trengs, antar departementet at meddommerutvalget i jordskiftegruppas foreslåtte bestemmelse i § 8 a er å foretrekke. Lovforslaget åpner imidlertid for å benytte seg av de ordinære meddommerutvalgene etter jordskiftelova, dersom det er behov for det. Det vil i så fall være opp til jordskiftedommeren å avgjøre, jf. jordskiftelova § 2-7.

Både NRL og Sametinget har i konsultasjonene fremhevet at jordskifteretten bør betegnes som «reindriftsdomstol» i de sakene hvor retten settes med reindriftssakkyndige meddommere. Det fremheves i den forbindelse at et slikt navn vil ha en viktig signaleffekt og inngi økt tillit til domstolen i næringen. Departementet er enig med NRL og Sametinget på dette punkt, og foreslår at i saker hvor jordskifteretten settes med to reindriftssakkyndige meddommere skal retten settes som reindriftsdomstol. Det er ikke foreslått noen

prosessuelle eller materielle regler for reindriftdomstolen utover navneendringen. Det understrekes at det ikke er tale om innføring av en ny særdomstol, men en annen betegnelse av jordskifteretten når den opptrer i disse sakene.

Forslag til ny § 8 a i reindriftsloven:

§ 8 a. Reindriftdomstol

I sak som behandles etter jordskiftelovas bestemmelser og hvor en reindriftsutøver er part, gjelder domstolloven § 94 og jordskiftelova § 2-7. Landbruks- og matdepartementet kan oppnevne et utvalg av fagkyndige meddommere. Reindriften organisasjoner og Sametinget har forslagsrett. I saker hvor jordskifteretten settes med to reindriftsfagkyndige meddommere, settes jordskifteretten som reindriftdomstol.

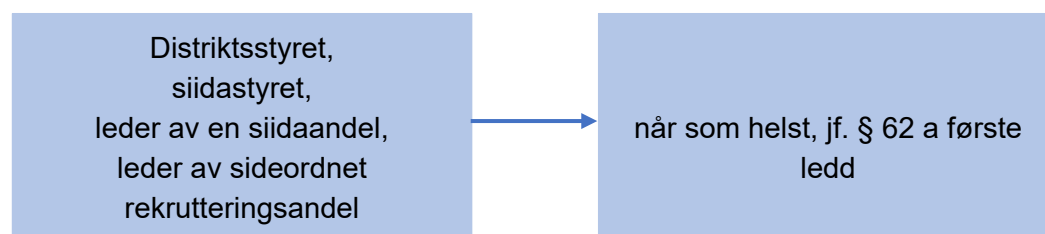
7.3.2. Rettsfastsettende saker

Jordskifterettens kompetanse i de rettsfastsettende sakene fremgår av kapittel 4 i jordskiftelova. Jordskiftegruppa foreslo en ny bestemmelse i reindriftsloven for å gjøre virkemidlene i kapittel 4 tilgjengelige også for reindriften. De foreslo at distriktsstyret, siidastyret, siidaandel eller sideordnet rekrutteringsdel kan kreve slik sak. Jordskiftegruppa foreslo at departementet kan kreve sak dersom det er behov for å avklare grenser og rettigheter i større områder der det utøves reindrift.

Landbruks- og matdepartementet foreslår en ny bestemmelse i reindriftsloven § 62 a første ledd som i det vesentlige er i tråd med jordskiftegruppas forslag. Her kan distriktsstyret, siidastyret, leder av siidaandel og leder av sideordnet rekrutteringsandel fremsette krav etter kapittel 4 i jordskiftelova.

Departementet mener at det ikke bør åpnes for at departementet skal ha kravskompetanse i saker mellom private parter, som foreslått av jordskiftegruppa, og foreslår derfor ingen bestemmelse om departementets kravskompetanse. Departementet vurderer at disposisjonsprinsippet her bør stå sterkere enn det offentliges eventuelle behov for å kreve sak på vegne av de private partene. Spørsmålene som behandles etter jordskiftelova kapittel 4 er utelukkende av privatrettslig karakter. Det må derfor være opp til partene selv å vurdere sin egen rettsstilling og eventuelt gå til sak.

Hvem kan fremsette krav om rettsutgreiing og grensefastsetting, og når (se figur 7.1).

Figur 7.1

7.3.3. Rettsendrende saker

I dag kan jordskifteretten sette til side beitebruksreglene i et distrikt på nærmere angitte vilkår, jf. reindriftsloven § 59 fjerde ledd. Dersom jordskifteretten setter beitebruksreglene til side, må det utarbeides nye beitebruksregler i tråd med prosessen som fremgår av

reindrifftsloven. Jordskifteretten kan ikke behandle saker om bruksregler eller andre saker innad i reindrifften etter kapittel 3 i jordskiftelova.

Jordskiftegruppas forslag knytter de rettsendrende sakene til reindrifftens bruksregler, jf. reindrifftsloven §§ 57 og 58. Konkret har jordskiftegruppa foreslått at distriktsstyret, siidastyret, leder av siidaandel eller leder av sideordnet rekrutteringsandel skal få anledning til å fremme krav om å fastsette og endre bruksreglene i følgende situasjoner:

- Innen seks måneder etter at statsforvalteren har godkjent bruksreglene.
- Underveis i distriktets arbeid med bruksreglene etter reindrifftsloven.

I tillegg har jordskiftegruppa foreslått at distriktsstyret alene skal kunne kreve sak for jordskifteretten for å få utarbeidet og fastsatt bruksregler, dersom distriktets arbeid med bruksreglene ikke fører frem. Det foreslås også at distriktsstyret kan kreve at jordskifteretten utarbeider og fastsetter felles bruksregler mellom distrikter. Jordskiftegruppa har ikke foreslått at siidastyret, leder av siidaandel og leder av sideordnet rekrutteringsandel skal ha kravkompetanse i denne situasjonen.

Landbruks- og matdepartementets forslag er i det vesentlige i tråd med jordskiftegruppas forslag.

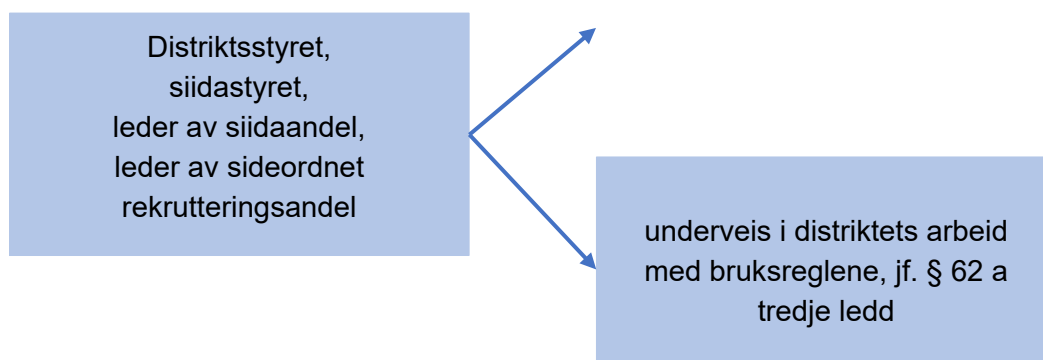
Departementet foreslår at distriktsstyret, siidastyret, leder av siidaandel og leder av sideordnet rekrutteringsandel skal kunne fremme krav om fastsetting og endring av bruksreglene etter at statsforvalteren har godkjent bruksreglene, jf. forslag til ny reindrifftslov § 62 a annet ledd. Dette er i tråd med jordskiftegruppas forslag. Departementet foreslår ikke å gå videre med jordskiftegruppas forslag om en frist på seks måneder for å fremme et slikt krav, se omtale i punkt 7.3.3.1.

Departementet foreslår at distriktsstyret, siidastyret, leder av siidaandel og leder av sideordnet rekrutteringsandel skal kunne fremme krav om fastsetting og endring av bruksreglene underveis i distriktets arbeid med bruksreglene, jf. forslag til ny § 62 a tredje ledd. Dette er i tråd med jordskiftegruppas forslag.

Departementet foreslår at distriktsstyret skal kunne fremme krav om at jordskifteretten utarbeider og fastsetter bruksregler dersom distriktsstyrets arbeid med bruksreglene ikke fører frem. Departementet foreslår også at distriktsstyret kan kreve sak for å få utarbeidet og fastsatt felles bruksregler mellom distrikter. Dette foreslås i forslag til ny § 62 a fjerde ledd, og er i tråd med jordskiftegruppas forslag.

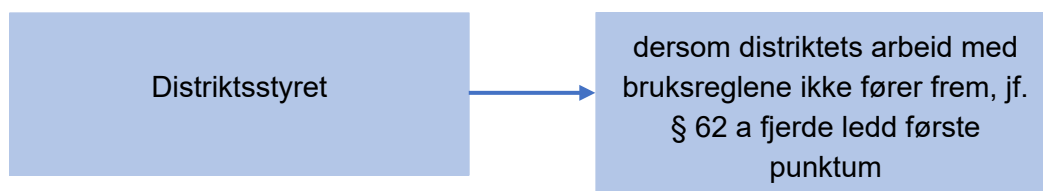
Departementet foreslår at distriktsstyret skal kunne fremme egen sak om jordskifte, uavhengig av bruksreglene, dersom saken berører to eller flere reinbeitedistrikt, jf. forslag til ny § 62 a femte ledd. Dette er i tråd med jordskiftegruppas forslag.

Hvem kan fremsette krav om endring og fastsetting av bruksregler, og når (se figur 7.2).

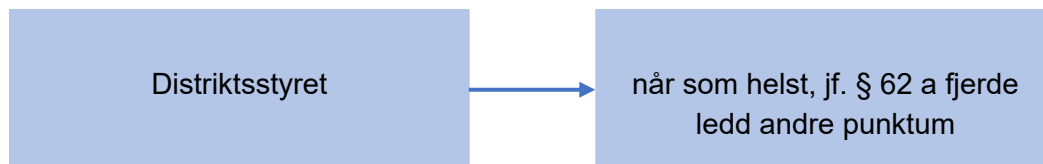
Figur 7.2

Hvem kan fremsette krav om utarbeidelse og fastsetting av bruksregler, og når (se figur 7.3).

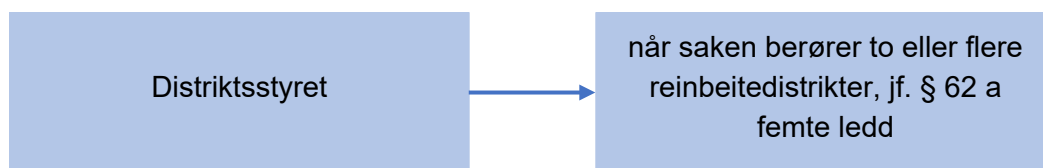
Figur 7.3

Hvem kan fremsette krav om utarbeidelse og fastsetting av bruksregler mellom distrikter, og når (se figur 7.4).

Figur 7.4

Hvem kan fremme eget krav om jordskifte, og når (se figur 7.5).

Figur 7.5

7.3.3.1. Vurdering av unntak fra jordskiftelovas sperrefrist for å anlegge ny sak

Departementet foreslår et unntak fra jordskiftelovas sperrefrist i § 3-37 i rettsendrende saker intern i reindriften, jf. departementets forslag til ny § 62 a sjetten ledd i reindriftsloven.

Rettskraftige avgjørelser i domstolene kan som et utgangspunkt ikke prøves på ny, jf. tvisteloven § 19-15 tredje ledd. Avgjørelser knyttet til rettsavklaringer etter jordskiftelova kapittel 4 og avgjørelser om grunnlaget for jordskifteløsningen etter jordskiftelova §§ 3-13 til 3-15 følger dette utgangspunktet, og kan kun angripes etter de alminnelige reglene om gjenåpning etter tvisteloven kapittel 31.

Etter jordskiftelova § 3-37 foreligger det imidlertid en sperrefrist på 10 år for å anlegge ny jordskiftesak. Fristen regnes fra det forrige jordskifte ble rettskraftig avgjort.

Reindriftsnæringen er en dynamisk næring som skiller seg vesentlig fra annen beitedrift. Departementet mener at en sperrefrist på ti år vanskelig kan forenes med reindriftsnæringens dynamiske karakter. Det kan foreligge et behov for å prøve et avgjort jordskifte i reindriften også før det har gått ti år. Landbruks- og matdepartementet mener derfor at det ikke bør være en absolutt sperrefrist for reindriften.

Departementet foreslår at et rettskraftig jordskifte kan prøves på ny uten hinder av jordskiftelova § 3-37 dersom det påvises særlig endrede forhold i saken. Dette betyr at dersom parten ikke får medhold i at det foreligger særlig endrede forhold, så må parten forholde seg til lovens hovedregel om sperrefrist. Adgangen til å prøve en sak på ny ved særlig endrede forhold finnes også på andre rettsområder hvor det kan tenkes at det kan oppstå behov for å prøve saken på ny, eksempelvis i barnesaker jf. barnelova § 63 annet ledd. For å kunne prøve en sak på ny innebærer vilkåret om «særlig endrede forhold» at det påvises betydelige endringer i de faktiske forhold som kan føre til en annen vurdering og resultat enn det opprinnelige jordskifte.

Uttrykket «særlig» tilsier at det legges til grunn en høy terskel hvor bestemmelsen bare skal kunne benyttes i unntakstilfellene. I dette ligger det også et krav om partens påberopte grunnlag i saken er forholdsvis unike sett opp mot andre saker. Det forutsettes at bestemmelsen kun benyttes i saker hvor hensynet til partens behov for at en sak skal kunne prøves klart veier tyngre enn andre relevante hensyn, eksempelvis respekt og tillit til rettskraftige avgjørelser. Jordskifteretten bør følgelig benytte regelen med forsiktighet for å unngå en utvikling som kan bidra til å senke tilliten til domstolenes avgjørelser.

7.3.3.2. Vurdering av jordskiftegruppas forslag om å fastsette søksmålsfrist

Jordskiftegruppa foreslo at det skal fastsettes en frist på seks måneder, etter at bruksreglene er godkjent av statsforvalteren, for å kreve sak for jordskifteretten.

Departementet vurderer at det ikke skal fastsettes en slik frist. Følgen av dette vil være at alle de aktuelle rettssubjekter kan gå til sak om bruksreglene også senere enn seks måneder etter at bruksreglene er godkjente av statsforvalteren. Departementet mener det er hensiktsmessig å ikke fastsette noen søksmålsfrist ettersom det vil variere mellom distrikt, siidaer, siidaandeler og sideordnet rekrutteringsandel hvilket tidspunkt virkningene av de vedtatte bruksregler er synlige og hvilken betydning bruksreglene får for disse. Selv om det kan være mer prosessdrivende at det ikke er fastsatt en konkret frist i loven, slik jordskiftegruppa foreslår, antar Landbruks- og matdepartementet at jordskifterettens innledende prøving av en sak er tilstrekkelig til å forhindre uhensiktsmessige søksmål.

7.3.3.3. Vurdering av jordskiftegruppas forslag om å gi jordskifteretten kompetanse til å fastsette reintall

Jordskiftegruppa foreslo at jordskifteretten skal kunne fastsette reintall for den enkelte siida i en rettsendrende sak.

Departementet foreslår ikke at jordskifteretten skal ha kompetanse til å fastsette reintall. Øvre reintall for et distrikt eller siida fastsettes i dag av reindriftsforvaltningen etter en rekke konkrete kriterier. Departementet mener at fastsetting av reintall for *siidaen* først og fremst er en forvaltningsoppgave som må bygge på en vurdering av hva som kan føre til en økologisk og økonomisk bærekraftig reindrift ut ifra det gjeldede ressursgrunnlaget som den aktuelle siidaen disponerer.

Ressursgrunnlaget for den enkelte part kan potensielt endres i en jordskiftesak, for eksempel at jordskifterettens avgjørelse om endrede bruksregler tilsier at parten får et annet ressursgrunnlag enn tidligere. Det endrede ressursgrunnlaget kan derfor danne grunnlag for at forvaltningen vurderer reintallet på nytt. På den måten vil en jordskiftesak kunne få betydning for forvaltningens avgjørelser knyttet til reintall.

Når det gjelder fastsetting av reintall på *siidaandelsnivå*, mener Landbruks- og matdepartementet at dette først og fremst er et forhold som ligger innenfor prinsippet om det interne selvstyret og som distriktet eller siidaen selv må beslutte. Både dagens regler og departementets forslag bygger på dette utgangspunktet. Dersom enighet ikke oppnås, er det en forvaltningsoppgave å sikre at reintallet er i samsvar med distriktets eller siidaens beitegrunnlag.

7.3.3.4. Vurdering av jordskiftegruppas forslag om grunnlaget for jordskifteløsningen

Jordskiftegruppa foreslo en egen regel for fastsetting av grunnlaget for jordskifteløsningen i de rettsendrende sakene. Landbruks- og matdepartementet vurderer at dette ikke er nødvendig.

I jordskiftelova kapittel 3 tredje del fremgår det en rekke regler som gjelder grunnlaget for jordskifteløsningen.

Grunnlaget for jordskifteløsningen er de samlede eiendoms- og rettighetsforholdene til partene i saken som er gjenstand for jordskifte. For å kunne gjennomføre et jordskifte må jordskifteretten fastsette eiendoms- og bruksforholdene i jordskifteområdet. Jordskifterettens fastsettelse av disse forholdene danner grunnlaget for hvilke ressurser som er omfattet av jordskifte, og hvor stor andel av jordskifteområdet som den enkelte eieren eller bruksrettshaveren har. Det er nødvendig å fastlegge rettighetsforholdene for å ha kontroll med vernet den enkelte eieren eller bruksrettshaveren har mot tap, jf. jordskiftelova § 3-18, hvor det fremgår at jordskifteløsningen ikke skal føre til at kostnadene og ulempene blir større enn nytten for noen eiendom eller bruksrett.⁷¹ Det er lagt til grunn at jordskifteretten også kan ta stilling til underliggende rettsforhold når den fastsetter eiendoms- og bruksforhold.⁷² Dersom partene er enige om hele eller deler av grunnlaget for jordskifteløsningen, kan jordskifteretten bygge på det.

⁷¹ Bjerva, Holth, Reinten, Sky og Aasen «Jordskifteloven kommentarutgave» s. 91.

⁷² Prop. 101 L (2012-2013) punkt 8.18.3.

Jordskiftegruppa har foreslått en egen bestemmelse om grunnlaget for jordskifteløsningen i jordskiftesak internt i reindriften. I forslaget tas det utgangspunkt i distriktets eller siidaens gjennomsnittlige reintall i vårflokk over en viss tid. Det er understreket i jordskifterapporten at bestemmelsen ikke skal ha relevans i de rettsfastsettende sakene.

Landbruks- og matdepartementet mener at det ikke er behov for å gi spesialregler knyttet til grunnlaget for jordskifteløsningen internt i reindriften. Jordskiftelova har flere bestemmelser som gir føringer på hvordan jordskifteretten skal fastslå grunnlaget for jordskifteløsningen.

Departementet mener at jordskifteretten bør ha anledning til å vektlegge og vurdere alle de relevante momenter som den mener gjør seg gjeldende i en gitt sak, på lik linje som i rettsfastsettende saker etter jordskiftelova kapittel 4. Antall rein kan være et naturlig moment å se hen til når verdien av de rettigheter som den enkelte part bringer inn i jordskiftet skal fastsettes, men det kan også være andre momenter som naturlig inngår i skiftegrunnlaget. Eksempler på dette kan være beitekvalitet, reinens behov for særverdiområder eller om beitet utgjør et minimumsbeite for reindriften. Område med særverdi kan være flyttvei, kalvingsland, luftingsområder, brunstland samt områder i og ved anlegg til merking, skilling og slakting. Minimumsbeiter er det årstidsbeitet som begrenser distriktets reintall. Andre momenter kan være driftsforholdene i området. Det er partene som er ansvarlige for å legge frem relevante momenter og legge frem nødvendige bevis. Ulike momenter vil være gjenstand for rettens vurderinger, og det vil slik som på andre områder kunne være aktuelt å innhente uttalelser fra sakkyndige og å innhente vitner.

Fastsetting av grunnlaget for jordskifteløsningen er en avgjørelse som er tilnærmet identisk med en egen rettsfastsettende sak etter jordskiftelova kapittel 4. I rettsspørsmål som omhandler rettsavklaringer står partene nokså fritt i å fremme anførsler og dokumentasjon til støtte for sitt syn. Dette prinsippet må etter departementets syn også gjelde når jordskifteretten skal fastsette grunnlaget for jordskifteløsningen, jf. jordskiftelova §§ 3-13 til 3-15.

7.3.4. Departementets forslag til ny § 62 a i reindriftsloven

Forslag til ny § 62 a i reindriftsloven:

§ 62 a. Forholdet til jordskiftelova

Distriktsstyret, siidastyret, leder av en siidaandel og leder av sideordnet rekrutteringsandel kan kreve rettsutgreiing og grensefastsetting etter lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av rettshøve på fast eigedom (jordskiftelova). For behandlingen av slike saker gjelder samme lov så langt den passer.

Jordskifteretten kan endre og fastsette bruksregler for et reinbeitedistrikt når distriktsstyret har utarbeidet, og årsmøtet har vedtatt bruksregler etter §§ 57 og 58. Krav etter første punktum må være satt fram av distriktsstyret, siidastyret, leder av en siidaandel eller leder av sideordnet rekrutteringsandel i distriktet etter at bruksreglene er godkjent av statsforvalteren.

Som en del av arbeidet med bruksreglene for et reinbeitedistrikt kan distriktsstyret, siidastyret, leder av en siidaandel og leder av sideordnet rekrutteringsandel kreve jordskifte etter jordskiftelova §§ 3-4, 3-8, 3-9 og 3-10.

Distriktsstyret kan kreve at jordskifteretten utarbeider og fastsetter bruksregler for et reinbeitedistrikt dersom distriktsstyrets arbeid etter reindriftsloven §§ 57 og 58 ikke

fører fram. Distriktsstyret kan også kreve sak for å få utarbeidet og fastsatt felles bruksregler mellom distrikter, jf. reindriftsloven § 57 fjerde ledd.

I saker som berører to eller flere reinbeitedistrikt, kan et distriktsstyre fremme egen sak etter jordskiftelova §§ 3-4, 3-8, 3-9 og 3-10.

En ny jordskiftesak etter andre til femte ledd, kan anlegges uten hinder av jordskiftelova § 3-37, dersom det foreligger særlig endrede forhold.

7.3.5. Forslag til endringer som følge av forslag til ny § 62 a i reindriftsloven

7.3.5.1. Forslag til endringer i reindriftsloven

Ettersom departementet foreslår at jordskifteretten gis kompetanse til å utarbeide bruksregler, foreslår Landbruks- og matdepartementet å oppheve reindriftsloven § 58 fjerde ledd siste punktum og femte ledd andre komma om statsforvalterens kompetanse til å utarbeide bruksregler og statsforvalterens kompetanse til å kreve nye bruksregler.

Landbruks- og matdepartementet foreslår videre å oppheve reindriftsloven § 59 fjerde ledd om siidaandelens adgang til å bringe bruksreglene inn for jordskifteretten og jordskifterettens kompetanse om å sette bruksreglene til side. Siidaandelens kravskompetanse og jordskifterettens kompetanse utvides etter forslag til ny § 62 a. Det er derfor ikke behov for § 59 fjerde ledd.

Forslag til endringer i reindriftsloven § 58:

Reindriftsloven § 58 fjerde ledd siste punktum og femte ledd andre komma, «eller hvis statsforvalteren forlanger det», oppheves.

Forslag til endringer i reindriftsloven § 59:

Reindriftsloven § 59 fjerde ledd oppheves. Nåværende § 59 femte og sjette ledd blir nytt fjerde og femte ledd.

7.3.5.2. Forslag til endringer i jordskiftelova

Landbruks- og matdepartementet foreslår at det inntas at sideordnet rekrutteringsandel kan kreve sak etter jordskiftelova § 1-5. Det foreslås videre å forenkle bestemmelsen ved en generell henvisning til reindriftsloven. Den generelle henvisningen er en naturlig følge av at jordskifteretten får utvidet kompetanse til å behandle reindriftssaker.

I jordskiftelova § 3-1 inntas det en henvisning til ny § 62 a i reindriftsloven.

I jordskiftelova § 3-4 første ledd inntas det et tillegg om at bruksretten det her er tale om også kan ha sitt grunnlag i samisk reindrift. Det foreslås videre å innta gjerder og anlegg i § 3-4 annet ledd.

Departementet foreslår å oppheve § 3-8 siste ledd siste setning hvor det fremgår at jordskifteretten ikke kan regulere forholdet mellom reindriftsutøvere.

Forslag til endringer i jordskiftelova § 1-5:

Distriktsstyret, jf. reindrifftslovens § 43, siidastyret, jf. reindrifftsloven § 52, leiar av siidaandel, jf. reindrifftsloven § 10 og leiar av sideordna rekrutteringsandel, jf. reindrifftsloven § 12 kan krevje sak der det går fram av reindrifftsloven.

Forslag til endringer i jordskiftelova § 3-1 annet ledd nytt siste punktum:

For jordskifte i de samiske reinbeiteområdene gjeld lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift § 62 a.

Forslag til endringer i jordskiftelova § 3-4:

§ 3-4. Ny utforming av eigedom og alltidvarande bruksrett

Jordskifteretten kan forme ut eigedom og alltidvarande bruksrett på nytt. Bruksretten må liggje til fast eigedom, *eller ha sitt grunnlag i samisk reindrift.*

Jordskifteretten kan påby at vassleidningar, damanlegg, kraftleidningar, *gjerder og anlegg* og liknande som står på grunn som går i byte etter første ledd, blir overførte til ny eigar. Det same gjeld bygningar.

Forslag til endringer i jordskiftelova § 3-8:

§ 3-8 siste ledd siste setning oppheves.

7.3.5.1. Forslag til endring i reindrifftslovens saksbehandlingsregel i § 70 b

Reindrifftsloven § 70 b fastslår at saker som jordskifteretten behandler etter reindrifftsloven skal følge jordskiftelova § 5-7, det vil si at prosessreglene følger skjønnslovens regler. På bakgrunn av forslaget til ny § 62 a i reindrifftsloven er det behov for å presisere § 70 b.

Landbruks- og matdepartementet foreslår at de eksisterende reglene som omhandler jordskifteretten listes opp i bestemmelsen i reindrifftsloven § 70 b, da disse sakene fortsatt skal behandles etter jordskiftelova § 5-7. Prosessreglene knyttet til de nye saksområdene som legges til jordskifteretten, herunder saker etter foreslått § 62 a i reindrifftsloven, skal gå etter saksbehandlingsreglene i jordskiftelova kapittel 6.

Forslag til endring i reindrifftsloven § 70 b:

§ 70 b. Forholdet til jordskiftelova sine saksbehandlingsregler

Saker jordskifteretten behandler *etter § 62 a skal følge reglene i jordskiftelova kapittel 6.* Andre saker jordskifteretten behandler med hjemmel i loven her, skal følge reglene i jordskiftelova § 5-7. I tillegg gjelder reglene i § 70 a for saker jordskifteretten behandler etter § 70.

7.3.6. Andre endringer knyttet til jordskifterettens kompetanse i reindrifften

7.3.6.1. Jordskifterettens kompetanse etter reindrifftsloven § 8 tredje ledd

Landbruks- og matdepartementet foreslår å innta en henvisning til jordskiftelova § 3-8 i reindrifftsloven § 8 tredje ledd. Forslaget vil innebære at jordskifteretten kan benytte virkemiddelet i jordskiftelova § 3-8 under behandling av saker etter reindrifftsloven § 8.

I bestemmelsen om reindrift utenfor det samiske reindrifftsområdet § 8 tredje ledd er det inntatt en henvisning til jordskiftelovas virkemiddel om fellestiltak i jordskiftelova § 3-9. Departementet ser det som hensiktsmessig at virkemiddelet i jordskiftelova § 3-8 om

sambruk også kan benyttes i tilfellet som nevnes i reindrifftsloven § 8 tredje ledd. Departementet vurderer at det er § 3-8 som er mest aktuell i sakene etter reindrifftsloven § 8.

Forslag til endring i reindrifftsloven § 8 tredje ledd:

Dersom eiere og brukere som rår over den største delen av et fjellområde som er høvelig til tamreindrift, ønsker området disponert til slik virksomhet, men hindres i dette av enkelte grunneiere som ikke vil være med, kan bestemmelsene om *sambruk eller reglene om felles tiltak* i jordskiftelovas §§ 3-8 og 3-9 brukes tilsvarende.

7.3.6.2. Ankebehandling i lagmannsretten over avgjørelse etter ny reindrifftslov § 62 a

Departementet har i punkt 7.3.1 foreslått at jordskifteretten ved behandling av slike saker skal kunne hente meddommere fra et nytt statlig oppnevnt utvalg som dekker hele landet.

Departementet har videre i punktene 7.3.2 og 7.3.3 foreslått at jordskifteretten skal kunne behandle både rettsfastsettende og rettsendrende saker internt i reindrifften.

Dette gir grunnlag for å se nærmere på sammensetningen av lagmannsretten ved anke over jordskifterettens avgjørelse av slike saker. Jordskiftelova § 8-7 gjelder sammensetningen av lagmannsretten i saker som ankes fra jordskifteretten, og departementet foreslår en endring av denne.

Det følger av jordskiftelova § 8-7 første ledd, slik den lyder etter endring av jordskiftelova i 2023,⁷³ at lagmannsretten i rettsfastsettende saker settes sammen med tre dommere fra lagmannsretten. Førstelagmannen kan bestemme at en av dommerne skal være jordskiftelagdommer. I Prop. 87 L (2022-2023) s. 51 er det lagt til grunn at jordskiftelagdommeren ikke bør delta i rettsfastsettende saker som ankes fra tingretten og som gjelder reindrift. Landbruks- og matdepartementet uttaler følgende:

«Departementet har i punkt 6.5. lagt til grunn at spørsmålene som gjelder reindrift og jordskifte bør løses samlet. Det gjelder også spørsmålet om jordskiftelagdommerens deltakelse i lagmannsretten i slike saker. Fram til denne samlede gjennomgangen er gjennomført og det eventuelt fastsettes at jordskifterettene skal ha en større rolle enn i dag i reindrifftsaker, bør det derfor utvises varsomhet med å beslutte at jordskiftelagdommeren skal være med i dommersammensetningen i en anke fra tingretten som gjelder reindrift.»

Forslaget om å flytte kompetansen i rettsfastsettende saker fra tingretten til jordskifteretten innebærer at regelen i jordskiftelova § 8-7 første ledd om sammensetningen av lagmannsretten får direkte anvendelse. De begrensninger som ble lagt til grunn for jordskiftelagdommerens kompetanse i Prop. 87 L (2022-2023) kapittel 3 har etter dette ikke lenger betydning.

⁷³ Lov 9. juni 2023 nr. 32 om endringer i jordskiftelova, domstolloven og skjønnsprosessloven mv. (jordskiftelagdommerens deltakelse i lagmannsretten mv.)

Det følger videre av jordskiftelova § 8-7 annet ledd at lagmannsretten ved avgjørelse av rettsendrende saker skal settes med en jordskiftedommer og meddommere hentet fra utvalget som er oppnevnt etter jordskiftelova § 2-5. Forslaget om å opprette et nasjonalt utvalg av meddommere med særlig kompetanse i reindriftsspørsmål gjør det etter departementets syn naturlig å gjøre dette utvalget meddommere tilgjengelige også ved lagmannsrettens behandling av en eventuell anke over jordskifterettens avgjørelse. Departementet foreslår en endring i jordskiftelova § 8-7 som kan gjøre dette mulig.

Forslag til endringer i jordskiftelova § 8-7 annet ledd første punktum:

Ved prøving av jordskifteavgjerd skal lagmannsretten setjast med ein jordskiftelagdommar og to oppnemnde jordskiftemeddommarar frå *dei utvala* som er *nemnde* i § 2-5 eller *reindriftsloven § 8 a*.

8. Økonomiske og administrative konsekvenser

Foruten oppfølging for å åpne for bruk av jordskifteretten på interne forhold i reindriften legger departementet til grunn at forslagene i liten grad vil medføre økonomiske og administrative konsekvenser. Den forvaltningsmessige oppfølging forutsettes å skje innenfor dagens administrative og økonomiske rammer. Forslagene har som siktemål å få en bedre organisering og ressursforvaltning i reindriften. I tillegg legges det opp til endringer som skal bidra til at reindriften i større grad enn i dag tar i bruk det interne selvstyret. Økt bruk, og et mer fungerende internt selvstyre, vil bidra til å redusere belastningen på forvaltningen. Nye bestemmelser knyttet til reintallsreduksjon vil gi grunnlag for miljømessige gevinster.

Forslagene vil innebære at jordskifterettene i områder som har samisk reindrift vil kunne få en større arbeidsmengde sammenlignet med dagens situasjon. Konflikter i reindriften, herunder beitekonflikter og konflikter knyttet til reintall går i dag for tingretten. Forslaget innebærer at det vil være nødvendig å styrke jordskifterettene. Dette kan medføre behov for 2-3 nye årsverk i jordskifterettene, tilsvarende 5-10 mill. kroner. Hvor mye ressurser det vil kreve vil først bli klart når systemet har virket i en periode. Departementet legger til grunn at det vil foreligge et behov for en styrking av en eller flere av jordskifterettene på bakgrunn av lovendringene. Det vil videre være behov for nye kompetansetiltak for å sikre tilstrekkelig kompetanse om reindrift i de aktuelle jordskifterettene.

Konfliktene og uenighetene innad i reindriften kan være en stor belastning for reindriftsnæringen, men også for reindriftsforvaltningen og reinpolitiet. Dersom disse konfliktene kan løses på en bedre måte ved bruk av jordskifteretten, vil det etter departementets oppfatning totalt sett være samfunnsøkonomisk besparende, både for forvaltningen, domstolene og næringen selv.

9. Lovforslag

I lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven) foreslås følgende endringer:

§ 8 tredje ledd skal lyde:

Dersom eiere og brukere som rår over den største delen av et fjellområde som er høvelig til tamreindrift, ønsker området disponert til slik virksomhet, men hindres i dette av enkelte grunneiere som ikke vil være med, kan bestemmelsene om *sambruk eller reglene om felles tiltak* i jordskiftelovas §§ 3-8 og 3-9 brukes tilsvarende.

Overskriften i ny § 8 a skal lyde:

Reindriftsdomstol

Ny § 8 a skal lyde:

I sak som behandles etter jordskiftelovas bestemmelser og hvor en reindriftsutøver er part, gjelder domstolloven § 94 og jordskiftelova § 2-7. Landbruks- og matdepartementet kan oppnevne et utvalg av fagkyndige meddommere. Reindriftens organisasjoner og Sametinget har forslagsrett. I saker hvor jordskifteretten settes med to reindriftsfagkyndige meddommere, settes jordskifteretten som reindriftsdomstol.

§ 10 første ledd skal lyde:

Med siidaandel forstås en familiegruppe eller enkeltperson som er del av en siida, jf. § 51, og som driver reindrift under ledelse av en person eller av ektefeller eller samboere i fellesskap. Leder av siidaandelen må være bosatt i Norge, og *delta aktivt i siidaens reindrift i samsvar med distriktets bruksregler.*

§ 15 skal lyde:

Dersom sideordnet rekrutteringsandel ikke er etablert, kan lederen av en siidaandel overføre ansvaret som leder av andelen til *ektefelle eller samboer, et barn, et barnebarn, en forelder, et søsken eller et barn av søsken. Den nye lederen av siidaandelen må være myndig og ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år.*

Dersom lederen av en siidaandel vil overføre ansvaret som leder av andelen til en person som ikke oppfyller kravene i første ledd, kreves det samtykke fra to tredjedeler av siidaandelslederne i siidaen.

Den nye lederen må oppfylle vilkårene i § 9 for å eie rein i siidaandelen.

Ved overføring av lederansvaret for en siidaandel har tidligere leder fortsatt rett til å eie rein i siidaandelen.

Dersom lederen av en siidaandel dør uten at det er truffet beslutning som nevnt i første *eller annet* ledd, har et barn, et barnebarn eller en annen slektning som oppfyller vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein i andelen, rett til å overta ansvaret for siidaandelen med mindre gjenværende ektefelle eller samboer overtar ansvaret etter reglene i § 14. *Første ledd annet punktum gjelder tilsvarende.*

Ved dødsfall kan det søkes statsforvalteren om at siidaandelen stilles i bero inntil barn, barnebarn eller annen person som oppfyller vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein i andelen, er myndig.

Melding om overføring av siidaandel skal sendes statsforvalteren.

§ 16 fjerde ledd nytt siste punktum skal lyde:

Statsforvalteren kan i særlige tilfeller utsette avvikling av en siidaandel i inntil fem år.

§ 46 første ledd tredje punktum skal lyde:

Distriktskassens midler skal dekke godtgjørelse til distriktsstyrets medlemmer og andre utgifter til administrering og *daglig drift* av distriktet.

§ 49 nytt første ledd skal lyde:

Gjennom årsmøte utøves distriktets øverste myndighet.

Som en følge av nytt første ledd blir nåværende første til femte ledd til nytt annet til sjette ledd.

§ 50 første ledd skal lyde:

Årsmøtet skal:

1. *godkjenne* distriktsstyrets årsmelding og vedta årsregnskap
2. *vedta* distriktsstyrets forslag til bruksregler, jf. § 57
3. *vedta* distriktsstyrets forslag til distriktsplan, jf. § 62
4. velge leder for distriktsstyret etter § 43
5. fastsette regler for valg av styremedlemmer iht. § 43 annet ledd
6. fastsette godtgjørelse til medlemmene av distriktsstyret
7. fastsette tilskuddet pr. rein til distriktskassen, jf. § 46
8. velge revisor, eventuelt revisjonsutvalg, jf. § 48
9. *behandle* saker som noen med møterett på årsmøtet, senest en uke før årsmøtet ved henvendelse til distriktsstyret, har krevd behandlet
10. *behandle* andre saker som fremlegges av distriktsstyret.

Nåværende annet ledd oppheves. Nåværende tredje og fjerde ledd blir nytt annet og tredje ledd.

§ 57 skal lyde:

Det skal fastsettes bruksregler for forvaltningen og bruken av distriktets ressurser. Bruksreglene må ikke stride mot loven her.

Bruksreglene skal sikre en økologisk bærekraftig utnytting av distriktets beiterressurser og *skal* inneholde nærmere regler om:

1. beitebruk, jf. § 59
2. reintall, jf. § 60
3. *forvaltning av distriktets midler, herunder disponering av distriktskasse og reindriftsfond, jf. §§ 46 og 47*
4. bruk av motorisert kjøretøy
5. bruk og vedlikehold av gjerder og andre fellesanlegg.

Bruksreglene kan dessuten inneholde nærmere regler om:

1. *krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaens daglige drift*
2. *fordeling av arbeidsplikter og investeringer*
3. *slakte- og produksjonskrav*

4. *andre forhold som det anses hensiktsmessig å regulere ved bestemmelser i distriktets bruksregler.*

Der det er påkrevet, kan statsforvalteren pålegge to eller flere distrikter å utarbeide felles bruksregler for ett eller flere av de forhold som er nevnt i *andre og tredje ledd*.

Bruksreglene er unntatt offentlighet. Reindriftsmyndighetene har likevel tilgang til bruksreglene.

§ 58 skal lyde:

Bruksreglene skal behandles og vedtas av distriktets årsmøte, jf. § 50 første ledd nr. 2. Beslutning om å endre bruksreglene krever flertall av de avgitte stemmer som er representert på årsmøtet, om ikke noe annet er bestemt i loven.

Forslag til bruksregler skal utarbeides av distriktsstyret i forkant av årsmøtet, og sendes lederne av siidaandelene i distriktet senest fire uker før årsmøtet holdes, jf. § 49 tredje ledd.

Regler om beitebruk etter § 59 skal utarbeides i samarbeid med distriktets siidaer. Det samme gjelder fastsettelse av reintall etter § 60.

Bruksreglene skal godkjennes av statsforvalteren. Statsforvalterens behandling skal, foruten en kontroll med at lovens regler for utarbeidelse av bruksregler er fulgt, også omfatte en vurdering av om bruksreglene gir grunnlag for en økologisk bærekraftig reindrift i distriktet. Protokoll fra årsmøtebehandlingen skal sendes statsforvalteren sammen med bruksreglene.

Hvis statsforvalteren ikke *godkjenner bruksreglene*, skal statsforvalteren bistå distriktet ved utarbeidelse av et nytt forslag som skal behandles etter reglene foran.

Hvis et flertall på distriktets årsmøte krever det, skal nye bruksregler utarbeides i henhold til reglene foran.

Reintallet for den enkelte siida, jf. § 60, skal forelegges for reindriftsstyret for endelig stadfesting og godkjenning.

§ 59 fjerde ledd oppheves. Nåværende § 59 femte og sjette ledd blir nytt fjerde og femte ledd.

Overskriften i § 60 skal lyde:

Fastsettelse av reintall

§ 60 skal lyde:

I bruksreglene, jf. § 57, skal det fastsettes et øvre reintall for den enkelte sommersiida. Reintallet skal fastsettes ut fra det beitegrunnlag som siidaen disponerer. Det skal i bruksreglene gjøres nærmere rede for de drifts- og beitemessige vurderinger som ligger til grunn for det fastsatte reintallet. Der det er påkrevet for å få en forsvarlig bruk av vinterbeitene, kan det også fastsettes et reintall for de forskjellige vintersiidaene.

En vintersiida eller annen gruppering kan be om at det fastsettes et eget reintall for dem.

Det kan fastsettes et øvre reintall pr. siidaandel.

Departementet kan ved forskrift gi utfyllende bestemmelser om fastsettelse av reintall. Slik forskrift kan avgrenses til å gjelde ett eller flere reinbeitedistrikter eller ett eller flere reinbeiteområder.

Overskriften i ny § 60 a skal lyde:

Reduksjon av reintall

Ny § 60 a skal lyde:

Overstiger reintallet i siidaen det reintall som er fastsatt etter § 60, skal siidaen utarbeide og gjennomføre én av følgende reduksjonsplaner:

- a. et ulikt reintall for hver siidaandel. En slik beslutning krever enstemmighet blant lederne av siidaandelene, eller*
- b. en lik øvre grense for hver siidaandel. Dersom dette ikke er tilstrekkelig, må hver siidaandel redusere det overskytende antall forholdsmessig. En slik beslutning krever tilslutning fra et flertall blant lederne av siidaandelene.*

Reindrifststyret har ansvar for at det settes frister for utarbeidelse av reduksjonsplan og gjennomføring av reintallsreduksjon. Dersom siidaen ikke klarer å gjennomføre en reduksjonsplan etter første ledd bokstav a eller b, skal reindrifststyret foreta reduksjonen med grunnlag i siidaens reduksjonsplan.

Dersom siidaen ikke utarbeider en reduksjonsplan, skal reindrifststyret foreta en reduksjon som innebærer et likt reintall for alle siidaandelene i siidaen.

§ 62 første ledd og annet ledd punkt nr. 5 og nytt punkt nr. 6 skal lyde:

Distriktsstyret skal utarbeide forslag til distriktsplan for distriktet som skal inneholde de opplysninger om virksomheten i distriktet som er nødvendig for den offentlige planlegging. Distriktsplanen skal vedtas av årsmøtet, jf. § 50 første ledd nr. 3.

Distriktsplanen skal inneholde:

[...]

- 5. eventuell inndeling i beitesoner,*
- 6. oversikt over gjeterhytter i distriktet, jf. § 21.*

Overskriften i ny § 62 a skal lyde:

Forholdet til jordskiftelova

Ny § 62 a skal lyde:

Distriktsstyret, siidastyret, leder av en siidaandel og leder av sideordnet rekrutteringsandel kan kreve rettsutgreiing og grensefastsetting etter lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av rettshøve på fast eigedom (jordskiftelova). For behandlingen av slike saker gjelder samme lov så langt den passer.

Jordskifteretten kan endre og fastsette bruksregler for et reinbeitedistrikt når distriktsstyret har utarbeidet og årsmøtet har vedtatt bruksregler etter §§ 57 og 58. Krav etter første punktum må være satt fram av distriktsstyret, siidastyret, leder av en siidaandel eller leder av sideordnet rekrutteringsandel i distriktet etter at bruksreglene er godkjent av statsforvalteren.

Som en del av arbeidet med bruksreglene for et reinbeitedistrikt kan distriktsstyret, siidastyret, leder av en siidaandel og leder av sideordnet rekrutteringsandel kreve jordskifte etter jordskiftelova §§ 3-4, 3-8, 3-9 og 3-10.

Distriktsstyret kan kreve at jordskifteretten utarbeider og fastsetter bruksregler for et reinbeitedistrikt dersom distriktsstyrets arbeid etter reindrifstloven §§ 57 og 58 ikke fører

fram. Distriktsstyret kan også kreve sak for å få utarbeidet og fastsatt felles bruksregler mellom distrikter, jf. reindriftsloven § 57 fjerde ledd.

I saker som berører to eller flere reinbeitedistrikt, kan et distriktsstyre fremme egen sak etter jordskiftelova §§ 3-4, 3-8, 3-9 og 3-10.

En ny jordskiftesak etter andre til femte ledd, kan anlegges uten hinder av jordskiftelova § 3-37, dersom det foreligger særlig endrede forhold.

Overskriften i § 67 skal lyde:

Ansvar for skade

§ 67 skal lyde:

Kommer rein inn på område i samisk reinbeitedistrikt der eieren av reinen ikke har rett til å la reinen beite, er eieren ansvarlig for dokumenterbar skade som reinen volder på avling eller annen eiendom. Kan det ikke innen rimelig tid fastslås hvem som er eier av reinen, er samtlige reineiere i den siidaen den skadegjørende reinen tilhører ansvarlige for skaden en for alle og alle for en. Kan det heller ikke fastslås hvilken siida den skadegjørende reinen tilhører, er samtlige reineiere som utøver reindrift i det distriktet som den skadegjørende reinen tilhører, ansvarlige en for alle og alle for en. Dette gjelder likevel ikke for reineiere som godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden, jf. § 68 annet ledd.

For skader som ikke er omfattet av første ledd, kan skadelidte kreve erstatning dersom skaden skyldes feil eller forsømmelse fra reineieren.

Er skade som nevnt i første ledd voldt utenfor samisk reinbeitedistrikt, får reglene i første ledd tilsvarende anvendelse. Kongen kan avgrense det området utenfor bestemt reinbeitedistrikt hvor slikt solidarisk ansvar skal gjelde.

For skade som voldes av rein som tilhører noen som i henhold til § 8, jf. fjellova § 17, utøver reindrift utenfor samisk reinbeitedistrikt, er de som utøver reindrift innenfor område hvor den skadegjørende rein antas å høre hjemme, ansvarlig en for alle og alle for en.

Ved utmålingen av erstatningen får reglene i lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning §§ 4-1 (erstatningsutmålingen), 5-1 (den skadelidtes medvirkning) og 5-2 (lemping av erstatningsansvar) anvendelse.

Overskriften i § 68 skal lyde:

Hvem erstatningsansvar rettes mot

§ 68 skal lyde:

Krav om erstatning for skade i henhold til § 67 første ledd kan rettes direkte mot eieren eller eierne av de rein som har voldt skaden, eller hvis eierskapet ikke kan fastslås mot vedkommende siida ved dennes styre eller kontaktperson. Kan det ikke innen rimelig tid fastslås hvilken siida den skadegjørende reinen tilhører, kan krav rettes mot vedkommende reinbeitedistrikt.

Erstatning som blir pålagt siidaen eller reinbeitedistriktet, skal årsmøtet i siidaen eller distriktet utlikne på siidaens eller distriktets reineiere etter den enkelte reineiers reintall, men slik at reineiere som godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden, ikke kan pålegges å dekke noen del av erstatningen. Utliknet erstatningsbeløp er tvangsgrunnlag for utlegg.

Godtgjøres det at det er rein fra *en annen siida* eller et annet distrikt som har voldt eller medvirket til skaden, kan regress gjøres gjeldende overfor *disse* i samsvar med reglene i paragrafen her.

§ 69 oppheves.

Overskriften i § 70 b skal lyde:

Forholdet til jordskiftelova sine saksbehandlingsregler

§ 70 b skal lyde:

Saker jordskifteretten behandler etter § 62 a skal følge reglene i jordskiftelova kapittel 6. Andre saker jordskifteretten behandler med hjemmel i loven her, skal følge reglene i jordskiftelova § 5-7. I tillegg gjelder reglene i § 70 a for saker jordskifteretten behandler etter § 70.

Overskriften til ny § 82 a skal lyde:

Forskrifter om tilskudd

Ny § 82 a skal lyde:

Etter retningslinjer fastsatt av Stortinget, kan departementet fastsette forskrifter om fordeling og vilkår for utbetaling av tilskudd etter reindriftsavtalen eller lignende tilskudd, herunder retting av feilutbetalt tilskudd, avkorting og tilbakeholdelse av tilskudd, og rente ved krav om tilbakebetaling.

Er det gitt tilskudd med hjemmel i forskrifter etter første ledd, og det er fattet endelig vedtak om tilbakebetaling av tilskudd, er vedtaket tvangsgrunnlag for utlegg.

I lov 21. juni 2016 nr. 100 om fastsetjing og endring av egedoms- og rettshøve på fast eiendom m.m. (jordskiftelova) foreslås følgende endringer:

§ 1-5 annet ledd skal lyde:

Distriktsstyret, jf. reindriftslovens § 43, siidastyret, jf. reindriftsloven § 52, leiar av siidaandel, jf. reindriftsloven § 10 og leiar av sideordna rekrutteringsandel, jf. reindriftsloven § 12 kan krevje sak der det går fram av reindriftsloven.

§ 3-1 annet ledd nytt siste punktum skal lyde:

For jordskifte i de samiske reinbeiteområdene gjeld lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift § 62 a.

§ 3-4 skal lyde:

Jordskifteretten kan forme ut eiendom og alltidvarande bruksrett på nytt. Bruksretten må liggje til fast eiendom, eller ha sitt grunnlag i samisk reindrift.

Jordskifteretten kan påby at vassleidningar, damanlegg, kraftleidningar, gjerder og anlegg og liknande som står på grunn som går i byte etter første ledd, blir overførte til ny eigar. Det same gjeld bygningar.

§ 3-8 siste ledd siste setning oppheves.

§ 8-7 annet ledd første punktum skal lyde:

Ved prøving av jordskifteavgjerd skal lagmannsretten setjast med ein jordskiftelagdommar og to oppnemnde jordskiftemeddommarar frå *dei utvala* som er *nemnde* i § 2-5 eller *reindriftsloven § 8 a*.